

Rapport

Evaluatie Vierslagleren VO tranches 2015 - 2017 en 2016 - 2018

Uitgevoerd door: CAOP
Auteurs: Deborah van den Berg en Ellen Harsma
In opdracht van: Voion

Uitgave:
Voion
Postbus 556
2501CN Den Haag
070 – 3 765 756
www.voion.nl

November 2018

DISCLAIMER

Voion is zich volledig bewust van de taak zo betrouwbaar mogelijke informatie te verzorgen. Dit rapport is met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Niettemin kan zij geen aansprakelijkheid aanvaarden voor eventueel voorkomende onjuistheden.

© Voion 2018. Alle rechten voorbehouden. Het is niet geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in publicaties zonder nauwkeurige bronvermelding.

Samenvatting

Voor verschillende vakken in het voortgezet onderwijs, zoals wiskunde, natuurkunde, scheikunde en Duits, is er een tekort aan leraren. Het is daarom belangrijk voor deze vakken meer leraren op te leiden. Leraren die een bevoegdheid wilden halen in een van de tekortvakken konden de afgelopen periode gebruik maken van de subsidieregeling Vierslagleren VO (*hierna: Vierslagleren*). Bij Vierslagleren worden een startende en zittende leraar aan elkaar gekoppeld, terwijl beide leraren studeren voor een (extra) bevoegdheid in een tekortvak. De startende leraar krijgt een (tijdelijke) aanstelling bij het schoolbestuur en de zittende leraar ontvangt vanuit Vierslagleren extra studieverlof bovenop het studieverlof vanuit de Lerarenbeurs. Nu de twee tranches van Vierslagleren ten einde zijn gekomen, zijn de opbrengsten van deze tranches geëvalueerd. Voor deze evaluatie zijn leraren en schoolbesturen die hebben deelgenomen aan de regeling via een digitale enquête gevraagd naar hun ervaringen met Vierslagleren. Voor de evaluatie van Vierslagleren 2015 - 2017 hebben, van de 19 uitgenodigde schoolbesturen, 14 contactpersonen de enquête ingevuld. Daarnaast hebben 16 leraren de enquête ingevuld, waarvan zeven zittende en negen startende leraren. In de tweede tranche, Vierslagleren 2016 - 2018, hebben 39 schoolbesturen (van de 52 uitgenodigde schoolbesturen) en 84 leraren (35 startende en 49 zittende leraren, van de 154 uitgenodigde leraren) de enquête ingevuld. In deze samenvatting leest u de belangrijkste uitkomsten van deze evaluatie.

Bekendheid met Vierslagleren

Voor leraren is het schoolbestuur een belangrijke bron van informatie als het gaat om de bekendheid met Vierslagleren. Ook zijn leraren vaak via hun schoolleider geattendeerd op de subsidieregeling. Voor schoolbesturen zijn Voion en de VO-raad de belangrijkste bronnen van informatie. Dit beeld zien we in beide tranches van Vierslagleren terug.

Bewegredenen deelname

Kijken we naar de bewegredenen om deel te nemen aan Vierslagleren, dan zien we dat voor startende leraren in beide tranches twee belangrijke redenen meespelen: zicht op een baan en de mogelijkheid om door te studeren voor een eerstegraads opleiding of een extra bevoegdheid en tegelijkertijd te kunnen werken. Voor zittende leraren uit de eerste tranche speelt het extra studieverlof een belangrijke rol, terwijl zittende leraren uit de tweede tranche vaker wijzen op de mogelijkheid om op deze manier een eerstegraads bevoegdheid te halen. De bewegredenen lijken daarmee vooral persoonlijk van aard en minder gericht op de ontwikkeling van de organisatie. Voor schoolbesturen is de professionele ontwikkeling van het lerarenteam, dat dankzij Vierslagleren een impuls krijgt, juist een belangrijke reden om aan het traject deel te nemen. Dit argument speelt vooral in de eerste tranche een belangrijke rol. In de tweede tranche speelt het aantrekken van nieuwe, bevoegde leraren voor de tekortvakken voor veel schoolbesturen een belangrijke rol in hun keuze om deel te nemen aan Vierslagleren.

Onder alle leraren die hebben deelgenomen aan Vierslagleren is de opleiding wiskunde het meest populair. Dit zien we in beide tranches. Op gepaste afstand volgen de opleidingen Nederlands en Engels. Leraren geven in de enquête aan vooral voor hun opleiding te kiezen om zich verder te kunnen verdiepen en specialiseren. In de tweede tranche speelt ook hun bredere inzetbaarheid een belangrijke rol. Deelname aan Vierslagleren is voor een meerderheid van de leraren in beide tranches echter geen vereiste om te starten met een opleiding. Ook zonder deelname aan Vierslagleren zouden zij aan een opleiding zijn begonnen.

Begeleiding van starters

Eén van de voorwaarden van Vierslagleren is een goede begeleiding van de startende leraar. Startende leraren die hebben deelgenomen aan de enquête blijken in de praktijk vooral begeleid te zijn door de zittende leraar met wie zij het Vierslagleren koppel vormden of door een andere leraar. De begeleiding van de startende leraren richtte zich vooral op coaching en intervisie, op het voeren van reflectiegesprekken en op lesbezoeken. Als startende leraren wordt gevraagd naar hun ervaringen met de begeleiding blijken zij hier overwegend tevreden over, hoewel niet bij alle koppels de begeleiding even goed van de grond kwam.

Vakverdieping en schoolontwikkeling

Vierslagleren heeft ook als doel bij te dragen aan de samenwerking tussen de deelnemende leraren op het gebied van vakverdieping en schoolontwikkeling. Als aan leraren wordt gevraagd hoe zij vorm hebben gegeven aan deze samenwerking blijkt dat zij vooral hebben ingezet op het geven van feedback, kennisdeling en dat zij elkaar steun hebben geboden. Enkele leraren geven aan dat de samenwerking niet goed van de grond is gekomen, bijvoorbeeld omdat er geen wederzijdse klik was of omdat het moeilijk was afspraken in te plannen. Desondanks is een meerderheid van de leraren wel tevreden over de samenwerking.

Opbrengsten Vierslagleren

In beide tranches geeft een groot deel van de schoolbesturen aan dat leraren dankzij Vierslagleren breder inzetbaar zijn geworden. Ook oordelen zij positief over de mate waarin de kennis van leraren over het vakgebied is toegenomen en over de uitbreiding van hun vaardigheden. Leraren zijn juist vaak te spreken over hun kansen op de arbeidsmarkt, die dankzij Vierslagleren zijn toegenomen. Ook oordelen zij, net als de meeste schoolbesturen, overwegend positief over de uitbreiding van hun vaardigheden, kennis en inzetbaarheid. Minder vaak draagt de regeling bij aan een hogere inschaling van leraren of aan het krijgen van meer verantwoordelijkheid.

Naast bovenstaande opbrengsten stelt de helft van de ondervraagde schoolbesturen uit de eerste tranche en circa 44 procent van de ondervraagde schoolbesturen uit de tweede tranche dat Vierslagleren ook heeft bijgedragen aan de vak- en onderwijsontwikkeling op school. Zij zijn bijvoorbeeld van mening dat de deelnemende leraren nieuw elan en nieuwe ontwikkelingen en kennis de school inbrengen.

Oordeel over Vierslagleren

Als leraren en schoolbesturen wordt gevraagd naar hun algemene oordeel over Vierslagleren, blijkt dat zij hier beiden overwegend tevreden over zijn. Schoolbesturen zijn in beide tranches wel iets positiever over de subsidieregeling dan leraren, maar de verschillen zijn beperkt. De samenwerking tussen leraren, het stimuleren van professionele ontwikkeling en de tijd en middelen die zijn vrijgekomen dankzij Vierslagleren worden als succesfactoren van de regeling gezien. De samenwerking is echter in sommige gevallen ook een knelpunt: zo blijkt het in de praktijk niet altijd eenvoudig om goed functionerende koppels te vormen. Ook de (beperkte) tijdsduur van de subsidieregeling wordt als knelpunt omschreven, evenals de (studie)uitval van leraren. Zo blijkt het niet voor alle leraren eenvoudig de studie af te ronden en studie, werk en privé met elkaar te combineren. In dit kader pleiten sommige leraren en schoolbesturen ook voor meer faciliteiten voor startende leraren, zodat zij dezelfde faciliteiten krijgen als zittende leraren.

Informatievoorziening

De subsidieregeling Vierslagleren is uitgevoerd door Voion. Voion heeft via verschillende kanalen informatie verspreid over de regeling en heeft een servicedesk ingericht waar schoolbesturen en leraren terecht konden met vragen over de regeling. Zowel de schoolbesturen als leraren die de informatie op de website hebben gelezen, zijn overwegend positief over de informatie, hoewel schoolbesturen hier wel positiever over oordelen dan leraren. Ook over het contact dat schoolbesturen en leraren hebben gehad met Voion zijn zij overwegend positief. Zij geven bijvoorbeeld aan netjes te woord te zijn gestaan. Leraren zijn wel iets kritischer over de snelheid waarmee hun vraag is behandeld. Helaas is niet bekend wat hier de oorzaak van is. Ook is nog altijd een meerderheid van de leraren hier wel tevreden over.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	6
2. Situatie voor deelname	8
3. Deelname aan Vierslagleren	13
4. Opbrengsten.....	18
5. Oordeel over Vierslagleren	22
6. Informatievoorziening	26
7. Conclusie.....	28

1. Inleiding

Voor verschillende vakken in het voortgezet onderwijs, zoals wiskunde, natuurkunde, scheikunde en Duits, is er een tekort aan leraren. Het is daarom belangrijk voor deze vakken meer leraren op te leiden. Leraren die een bevoegdheid wilden halen in een van de tekortvakken konden de afgelopen periode middels twee tranches gebruik maken van de subsidieregeling Vierslagleren VO (*hierna: Vierslagleren*).¹ De twee tranches van Vierslagleren zijn onlangs ten einde gekomen. Om te leren van de ervaringen van schoolbesturen en leraren die hebben deelgenomen aan (één van) deze tranches, heeft Voion het CAOP gevraagd de opbrengsten van Vierslagleren te evalueren.² In dit rapport leest u de uitkomsten van deze evaluatie.

Wat is Vierslagleren?

- een zittende leraar, die al bij een school in dienst is, krijgt via de Lerarenbeurs de kans om een eerstegraads of (extra) tweede bevoegdheid te halen in een tekortvak. Daarvoor krijgt de leraar een Lerarenbeurs en extra studieverlof via Vierslagleren;
- tegelijkertijd krijgt een startende leraar een (tijdelijke) aanstelling en haalt ook deze leraar een (extra) bevoegdheid in een tekortvak;
- zo daalt het lerarentekort voor een aantal tekortvakken én krijgen scholen meer kwaliteit in huis.

1.1 Opzet

Centraal in deze evaluatie staan de volgende vragen:

1. Hoe is de uitvoering van de subsidieregeling Vierslagleren verlopen?
2. Wat zijn de ervaringen van deelnemers (schoolbesturen en leraren) met Vierslagleren?
3. Wat zijn de belangrijkste leerervaringen van Vierslagleren voor de toekomst?

Daarbij worden de ervaringen van de deelnemers aan de tranche 2015 - 2017, waar mogelijk, vergeleken met de ervaringen van de deelnemers aan de tranche 2016 - 2018.

Onderzoekopzet

De evaluatie is uitgevoerd door middel van twee digitale enquêtes: één voor (zittende en startende) leraren en één voor contactpersonen namens de deelnemende schoolbesturen. Aan de deelnemers zijn verschillende vragen voorgelegd over hun ervaringen met Vierslagleren. Waar relevant, is daarbij onderscheid gemaakt in de vragen die zijn voorgelegd aan de contactpersonen van de schoolbesturen, aan startende leraren en aan zittende leraren. In de subsidiebeschikking is aangegeven dat de resultaten van de subsidieregeling worden geëvalueerd. Het gaat daarbij specifiek om de ervaringen van deelnemers aan de subsidieregeling. De ervaringen van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en/of Voion maken daarmee geen deel uit van deze evaluatie.

De enquêtes voor tranche 2015 - 2017 zijn uitgezet tussen 14 november en 22 december 2017. Omdat tranche 2016 - 2018 op dat moment nog niet was afgerond, zijn deze enquêtes later uitgezet, namelijk tussen 10 september en 14 oktober 2018. In tabel 1 vindt u meer informatie over de deelnemers die de enquête volledig hebben ingevuld. Van de 19 uitgenodigde schoolbesturen uit tranche 2015 - 2017 hebben 14 contactpersonen de enquête ingevuld. Dit komt neer op een responspercentage van bijna 74 procent.³ Zij zijn vooral werkzaam als (bovenschools) directeur (vijf personen, circa 36 procent) of als hoofd HRM (vier personen, circa 29 procent). In de volgende tranche, 2016 - 2018, is de respons onder schoolbesturen met circa 75 procent iets hoger. In deze tranche hebben vooral HRM-medewerkers (14 personen, circa 36 procent) en hoofden HRM (12 personen, bijna 31 procent) de enquête ingevuld.

Voor de tranche 2015 - 2017 is het responspercentage onder leraren niet te bepalen, omdat zij op een getrapte wijze, via de contactpersonen van het schoolbestuur, zijn uitgenodigd. Wel is bekend hoeveel leraren hebben deelgenomen aan deze tranche. Er zijn in 2015 35 koppels gestart met Vierslagleren 2015 - 2017. In 2017 waren

¹ De subsidieregeling wordt bekostigd door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en wordt uitgevoerd door Voion. Meer informatie over de subsidieregeling is na te lezen op: <https://www.voion.nl/programmalijnen/arbeidsmarkt-en-mobiliteit/werken-in-het-voortgezet-onderwijs/vierslagleren>

² In de subsidiebeschikking vanuit het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is aangegeven dat de resultaten van de subsidieregeling worden geëvalueerd.

³ Voor de tranche 2015 - 2017 geldt: op 1 juli 2015 hebben 24 schoolbesturen en 35 koppels van leraren zich aangemeld voor deelname aan Vierslagleren 2015 - 2017. In januari 2017 deden, vanwege tussentijdse afvallers, nog 30 koppels mee. Voor de tranche 2016 - 2018 geldt: op 1 september 2016 zijn 92 nieuwe lerarenduo's met Vierslagleren gestart bij 54 schoolbesturen. In het tweede jaar zijn er 79 duo's doorgegaan.

er nog 30 koppels over. In totaal hebben 16 leraren uit de tranche 2015 - 2017 de enquête volledig ingevuld, waarvan zeven zittende leraren en negen startende leraren. Het beperkte aantal leraren dat de enquête heeft ingevuld, is deels te verklaren door deze getrapte wijze van uitnodigen. Dit heeft als gevolg dat de resultaten – en met name de percentages in de grafieken – met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd moeten worden. Van de uitgenodigde leraren uit de tranche 2016 – 2018 heeft in totaal bijna 55 procent de enquête ingevuld. Dit percentage ligt dus lager dan het percentage deelnemende schoolbesturen. En omdat de respons (in aantallen personen) tussen beide tranches aanzienlijk verschilt, dit zien we zowel bij leraren als bij schoolbesturen, geldt dit ook voor de vergelijkingen die in dit rapport gemaakt worden tussen beide tranches. Deze zijn vooral illustratief; er kunnen geen harde conclusies verbonden worden aan de verschillen tussen beide tranches.

Tabel 1 Respons enquêtes

Vierslagleren 2015 - 2017

	Leraren	Schoolbesturen
Uitgenodigd	Niet bekend	19
Deelgenomen	16	14
Responspercentage	Niet bekend	73,7%

Vierslagleren 2016 - 2018

	Leraren	Schoolbesturen
Uitgenodigd	154	52
Deelgenomen	84	39
Responspercentage	54,5%	75%

1.2 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat in op de verwachtingen van schoolbesturen en leraren voorafgaand aan hun deelname aan Vierslagleren. Waarom hebben zij deelgenomen aan de subsidieregeling en wat waren hun verwachtingen vooraf? In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de ervaringen van de deelnemers tijdens hun opleiding. Er wordt onder andere beschreven welke opleiding zij hebben gevolgd en met welke reden zij voor deze opleiding hebben gekozen. Ook wordt in dit hoofdstuk ingegaan op de samenwerking tussen de startende en zittende leraren en de begeleiding die startende leraren hebben ontvangen tijdens het traject.

Hoofdstuk 4 gaat in op de opbrengsten van Vierslagleren, bijvoorbeeld als we kijken naar de vak- en onderwijsontwikkeling op school. In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op het oordeel van schoolbesturen en leraren over Vierslagleren. In hoeverre zijn zij tevreden over de subsidieregeling en welke succes- en knelpunten hebben zij ervaren? In hoofdstuk 6 wordt tot slot ingegaan op de informatievoorziening van Voion tijdens Vierslagleren en de ervaringen van schoolbesturen en leraren op dit gebied. Voor al deze hoofdstukken geldt dat de resultaten uit de beide tranches van Vierslagleren zoveel mogelijk door elkaar worden gepresenteerd, zodat deze eenvoudig met elkaar vergeleken kunnen worden. De rapportage eindigt met een conclusie, waarin de belangrijkste leerpunten uit deze evaluatie beschreven worden.

2. Situatie voor deelname

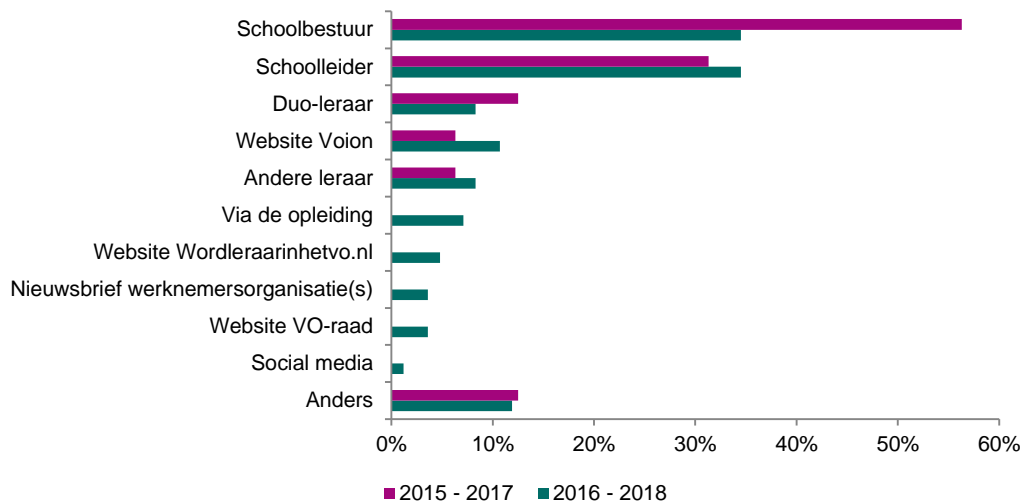
Dit hoofdstuk brengt in beeld hoe deelnemers aan Vierslagleren bekend zijn geraakt met de subsidieregeling. Vervolgens wordt ingegaan op hun beweegredenen om deel te nemen aan Vierslagleren en hun verwachtingen vooraf.

2.1 Bekendheid Vierslagleren

Leraren op de hoogte via schoolbestuur of schoolleider

De schoolleider en het schoolbestuur spelen beiden een belangrijke rol als we kijken naar de wijze waarop leraren in aanraking zijn gekomen met Vierslagleren. Uit figuur 1 blijkt dat in beide tranches dit het meest voorkomend is. Zo gaf ruim een derde van de leraren uit tranche 2016 - 2018 aan via het schoolbestuur bekend te zijn geraakt met de subsidieregeling, terwijl nog eens eenzelfde percentage via de schoolleider geattendeerd is op het bestaan van de regeling. In een enkel geval zijn leraren, en dit zien we alleen in de tweede tranche, via social media, de website van de VO-raad of de opleiding geattendeerd op Vierslagleren. Geen van de leraren geeft aan bekend te zijn geraakt met de subsidieregeling via de stageschool of de website(s) van de werknemersorganisatie(s).

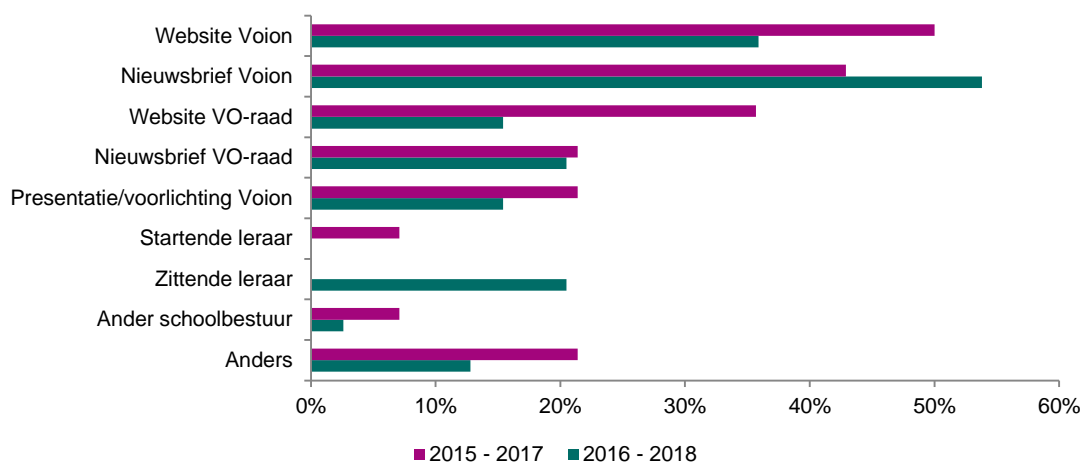
Figuur 1 Bekendheid leraren met Vierslagleren (meerdere antwoorden mogelijk, 2015 - 2017: N = 16 en 2016 - 2018: N = 84)

Schoolbesturen op de hoogte via Voion en VO-raad

Voor leraren zijn het schoolbestuur en de schoolleider belangrijke bronnen van informatie als het gaat om de bekendheid met Vierslagleren. Voor schoolbesturen zijn Voion en de VO-raad de belangrijkste bronnen van informatie (zie figuur 2). Van de 39 schoolbesturen die hebben deelgenomen aan tranche 2016 - 2018 geeft bijna 54 procent aan via de nieuwsbrief van Voion geattendeerd te zijn op de subsidieregeling, terwijl bijna 36 procent aangeeft dat dit gebeurd is via de website van Voion. Onder schoolbesturen in tranche 2015 - 2017 zien we een soortgelijk beeld, met uitzondering dat in deze tranche schoolbesturen in een enkel geval via de startende leraar in aanraking zijn gekomen met de subsidieregeling terwijl dit in 2016 - 2018 juist vaker via de zittende leraar is gebeurd. Slechts in een enkel geval zijn schoolbesturen via een ander schoolbestuur in aanraking gekomen met Vierslagleren. In beide tranches geeft geen van de schoolbesturen aan via de lerarenopleidingen of via social media van de regeling te hebben gehoord.

Figuur 2 Bekendheid schoolbesturen met Vierslagleren (meerdere antwoorden mogelijk, 2015 - 2017: N = 14 en 2016 - 2018: N = 39)

2.2 Motief voor deelname

Zicht op baan en doorstuderen belangrijkste redenen voor starters

Voor startende leraren die hebben deelgenomen aan Vierslagleren spelen twee belangrijke motieven mee: zicht op een baan en de mogelijkheid om door te studeren voor een eerstegraads opleiding of een extra bevoegdheid en tegelijkertijd te kunnen werken. Uit figuur 3 blijkt dat beide argumenten in beide tranches van Vierslagleren het meest worden genoemd als reden om deel te nemen aan Vierslagleren. Zo geven vijf startende leraren uit de tranche 2015 - 2017 (bijna 56 procent) en 16 leraren uit de tranche 2016 - 2018 (bijna 46 procent) aan dat zicht op een baan een belangrijke reden is om deel te nemen aan Vierslagleren. De begeleiding en het samenwerken aan schoolontwikkeling worden in beide tranches slechts een enkele keer aangehaald als reden en lijken daarmee minder belangrijk. De motieven om deel te nemen lijken dus vooral persoonlijk van aard en minder gericht op de ontwikkeling van de organisatie.

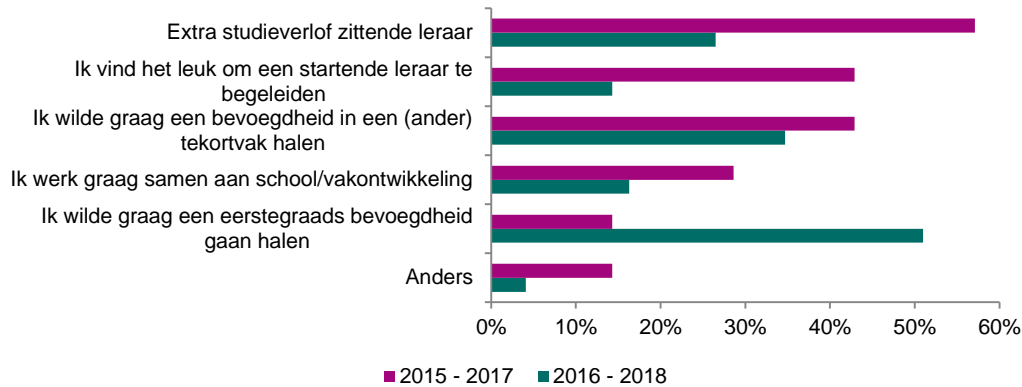
Figuur 3 Reden(en) voor startende leraren om deel te nemen aan Vierslagleren (meerdere antwoorden mogelijk, 2015 - 2017: N = 9 en 2016 - 2018: N = 35)

Bij zittende leraren zien we duidelijke verschillen tussen leraren uit tranche 2015 - 2017 en tranche 2016 - 2018. Mogelijk worden deze (deels) veroorzaakt door de beperkte respons in de eerste tranche in vergelijking met de tweede tranche. Voor zittende leraren uit tranche 2015 - 2017 speelt het extra studieverlof een belangrijke rol. Vier van de zeven leraren (57 procent) zien dit als belangrijke reden om deel te nemen aan Vierslagleren (zie figuur 4). Ook het begeleiden van de startende leraar (drie personen, 43 procent) en het halen van een bevoegdheid in een (ander) tekortvak (drie personen, 43 procent) worden relatief vaak genoemd als reden(en). Het halen van een eerstegraads bevoegdheid wordt slechts door één leraar aangehaald en lijkt daarmee voor deze leraren minder van belang. Onder zittende leraren uit tranche 2016 - 2018 zien we dat juist het behalen van een eerstegraads bevoegdheid het meest belangrijk wordt gevonden: 51 procent van de zittende leraren in deze tranche geeft dit aan. Dit komt neer op 25 van de 49 leraren. Ook het halen van een bevoegdheid in een (ander)

tekortvak speelt in deze tranche een belangrijke rol. Dit geldt in mindere mate voor de begeleiding van startende leraren en het samenwerken aan school- en vakontwikkeling: respectievelijk ruim 14 en ruim 16 procent van de zittende leraren uit tranche 2016 - 2018 geeft aan dat dit een belangrijke reden is geweest om deel te nemen aan Vierslagleren.

Figuur 4 Reden(en) voor zittende leraren om deel te nemen aan Vierslagleren (meerdere antwoorden mogelijk, 2015 - 2017: N = 7 en 2016 - 2018: N = 49)

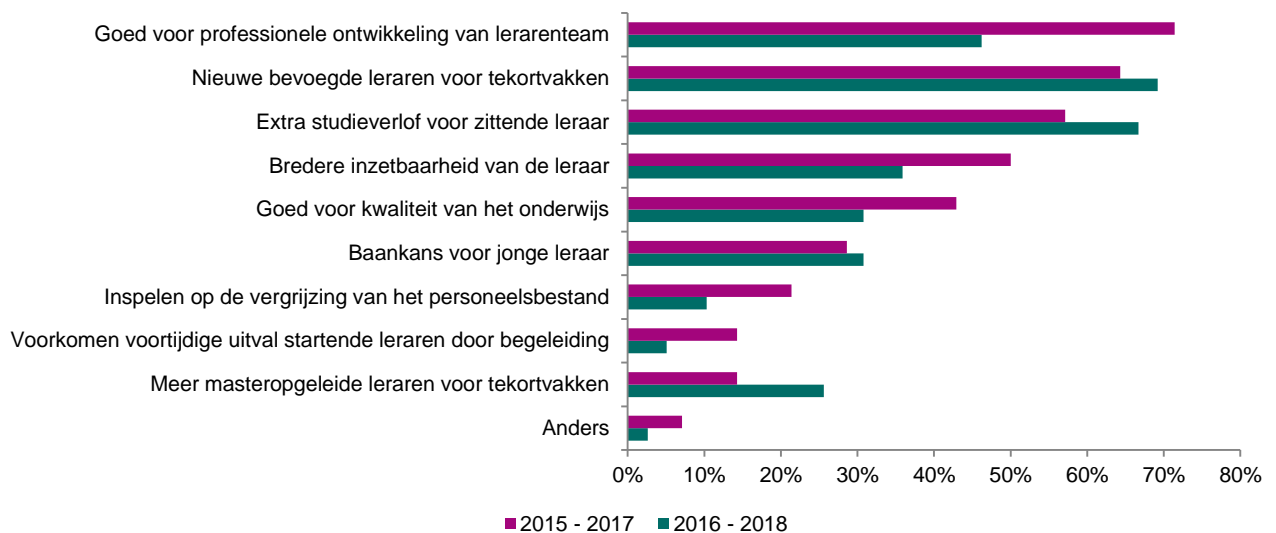

Professionele ontwikkeling van belang

De professionele ontwikkeling van het lerarenteam is voor schoolbesturen die hebben deelgenomen aan tranche 2015 - 2017 het belangrijkste argument om deel te nemen aan Vierslagleren (zie figuur 5). Tien schoolbesturen (71 procent) geven aan dit een belangrijk argument te vinden. Ook het aantrekken van nieuwe, bevoegde leraren voor de tekortvakken speelt bij veel schoolbesturen een belangrijke rol (negen schoolbesturen, 64 procent), evenals het extra studieverlof voor de zittende leraar (acht schoolbesturen, 57 procent). Voor deelnemende schoolbesturen aan tranche 2016 - 2018 is het aantrekken van nieuwe, bevoegde leraren voor de tekortvakken het meest belangrijk (circa 69 procent, 27 schoolbesturen), gevolgd door het extra studieverlof voor de zittende leraar (ruim 66 procent, 26 schoolbesturen). In tegenstelling tot de besturen in de eerste tranche hechten deze schoolbesturen iets minder waarde aan het argument dat deelname aan Vierslagleren goed is voor de professionele ontwikkeling van het lerarenteam.

In beide tranches zien we dat schoolbesturen minder vaak deelnemen aan Vierslagleren omdat zij specifiek op zoek zijn naar meer masteropgeleide leraren voor de tekortvakken, terwijl we eerder zagen dat schoolbesturen wel relatief vaak deelnemen om nieuwe bevoegde leraren voor de tekortvakken aan te trekken. Het lijkt er daarom op dat zij in hun zoektocht niet specifiek op zoek zijn naar masteropgeleide leraren, maar eerder op zoek zijn naar bevoegde leraren in het algemeen. Ook het voorkomen van vroegtijdige uitval van startende leraren door intensieve begeleiding is voor een beperkt aantal schoolbesturen een reden geweest om deel te nemen aan Vierslagleren en dat geldt ook voor het inspelen op de vergrijzing in het personeelbestand (zie figuur 5). Wel zien we dat dit laatste argument vaker wordt genoemd in de eerste tranche dan in de tweede tranche, terwijl schoolbesturen in de tweede tranche vaker aangeven meer masteropgeleide leraren voor de tekortvakken aan te willen trekken.

Figuur 5 Reden(en) voor schoolbesturen om deel te nemen aan Vierslagleren (meerdere antwoorden mogelijk, 2015 - 2017: N = 14 en 2016 - 2018: N = 39)

2.3 Verwachtingen

Samenwerking en tijd voor opleiding belangrijke verwachtingen

Wanneer leraren wordt gevraagd naar hun verwachtingen voorafgaand aan Vierslagleren, zien we een tweetal verwachtingen. Dit wordt zowel door leraren in de eerste als tweede tranche genoemd:

- *Samenwerken*: leraren verwachten dankzij Vierslagleren op een prettige wijze samen te werken met de andere leraar. Vooral het samen sparren, de begeleiding, het uitwisselen van kennis en het leren van en met elkaar worden in deze context genoemd;
- *Ruimte en tijd*: daarnaast geven enkele leraren aan dat zij dankzij Vierslagleren verwachten voldoende tijd (studieverlof), ruimte en financiële middelen te hebben om hun opleiding met succes af te ronden.

Een enkele leraar stelt dat zij redelijk blue aan het traject zijn begonnen: zij wisten vooraf vaak niet goed wat zij konden verwachten. Ook zien we dat een aantal leraren vooral hoopte hun bevoegdheid te halen en dat zij verder geen concrete verwachtingen hebben gehad voorafgaand aan Vierslagleren.

“Ik verwachtte samen met een beginnende docent de onderwijsontwikkelingen die op onze locaties speelden tegen het licht te houden, ons handelen daarin door te spreken, ons handelen eventueel aan te passen en daar later op te reflecteren.”
(zittende leraar, Vierslagleren VO 2015 - 2017)

“Wekelijkse verlichting aan werkdruk zodat ik ook tijd overhoud voor mijn studie. Een stukje ondersteuning van een ervaren collega.”
(startende leraar, Vierslagleren VO 2016 - 2018)

Ook de deelnemende schoolbesturen is gevraagd naar hun verwachtingen voorafgaand aan Vierslagleren. Ook zij wijzen op de studiefaciliteiten die Vierslagleren naar verwachting zal bieden en de impuls die de samenwerking op school en tussen leraren(teams) zal krijgen:

- *Stimuleren*: verschillende schoolbesturen verwachten dat Vierslagleren leraren, zowel zittende als startende, stimuleert en enthousiasmeert een studie te volgen en hen (studie)faciliteiten biedt om de studie met succes af te ronden. Op die manier verwachten zij ook de professionele ontwikkeling op school en de kwaliteit van het lerarenteam een impuls te geven;
- *Tekortvakken*: daarnaast verwachten zij dat Vierslagleren hen helpt om leraren voor de tekortvakken aan te trekken;
- *Samenwerken*: tot slot verwachten schoolbesturen dat Vierslagleren een impuls geeft aan de samenwerking, het onderlinge contact en de kennisdeling op school, tussen de lerarenteams en leraren.

Slechts in een enkel geval waren er bij het schoolbestuur geen concrete verwachtingen over hun deelname aan Vierslagleren.

“... de aanname van een nieuwe docent in een tekortvak en meer ruimte (verlof voor studie) voor de professionalisering van de zittende docent.”
(schoolbestuur, Vierslagleren VO 2015 - 2017)

“De combinatie studie en werken is een grote belasting voor de medewerker, initiatieven om hier ruimte voor te creëren vinden we heel belangrijk.”
(schoolbestuur, Vierslagleren VO 2016 – 2018)

3. Deelname aan Vierslagleren

Dit hoofdstuk brengt in beeld hoe deelnemers aan Vierslagleren het traject hebben ervaren. Eerst wordt ingegaan op de opleidingen die zij hebben gevolgd, hun studievoortgang en reden(en) om voor deze opleiding te kiezen. Vervolgens wordt ingegaan op hun ervaring met verschillende aspecten van Vierslagleren, zoals de begeleiding van de startende leraar en de samenwerking tussen de startende en zittende leraar. Afsluitend wordt in dit hoofdstuk ingegaan op de vraag of leraren na deelname aan Vierslagleren nog steeds in dienst zijn bij het schoolbestuur.

3.1 Opleiding

Wiskunde meest populair

De meeste deelnemers aan Vierslagleren 2015 - 2017 hebben gekozen voor een opleiding wiskunde⁴. Van alle deelnemers hebben 27 deelnemers deze opleiding gevolgd, waarvan een meerderheid heeft gekozen voor een tweedegraads opleiding. De opleiding wiskunde is zowel onder startende als onder zittende leraren de meest gekozen opleiding. Ook in de tweede tranche, Vierslagleren 2016 - 2018, is wiskunde de meest voorkomende opleiding (81 keer), gevolgd door Nederlands (37 keer) en Engels (19 keer).

In beide tranches geven leraren vooral aan voor hun opleiding te hebben gekozen om zich verder te kunnen verdiepen en specialiseren. In tranche 2015 - 2017 geldt dit voor de helft van de leraren, in tranche 2016 - 2018 voor bijna 43 procent van de leraren. In de tweede tranche speelt hun bredere inzetbaarheid ook een belangrijke rol: in totaal geeft bijna 49 procent van de leraren in deze tranche aan hierdoor te zijn gestart met hun opleiding. In de eerste tranche speelde de verbeterde kansen op de arbeidsmarkt juist een belangrijker rol. Zeven leraren (44 procent) geven aan hierdoor gestart te zijn met hun opleiding. Een andere invulling van het takenpakket wordt in beide tranches het minst vaak aangehaald als reden. In 2016 - 2018 geeft bijna 5 procent van de leraren dit aan, in 2015 - 2017 geldt dit voor ruim 6 procent van de leraren.

Deelname aan Vierslagleren is voor een meerderheid van de leraren geen vereiste om te starten met hun opleiding. Zo geven 13 leraren uit tranche 2015 - 2017 (81 procent) en 54 leraren uit tranche 2016 - 2018 (circa 64 procent) aan ook zonder deelname aan Vierslagleren aan een opleiding te zijn begonnen. Eén leraar uit de eerste tranche (6 procent) en negen leraren uit de tweede tranche (ruim 10 procent) gaven aan dit dan niet te doen, terwijl twee leraren uit de eerste tranche (13 procent) en 21 leraren uit de tweede tranche (25 procent) aangeven dit niet te weten.

Studieverlof ingezet voor studietaken

Zittende leraren hebben bij deelname aan Vierslagleren recht op 6 uur extra studieverlof. Dit studieverlof is door deze leraren gebruikt om colleges te volgen, onderzoek uit te voeren en/of de scriptie te schrijven en voor activiteiten gericht op zelfstudie, zoals het voorbereiden van colleges, maken van huiswerk en leren voor tentamens. Een klein deel van de leraren geeft aan deze uren ook gebruikt te hebben voor collegiale consultatie en de begeleiding van de startende leraar. Opvallend is dat een kleine groep leraren aangeeft minder dan 6 uur studieverlof te hebben gehad.

“Gestudeerd.. Ik werkte fulltime en was 1 dag vrij inclusief Lerarenbeurs. Ik volgde college van 14.00 – 20.00 uur en bereidde mij 's ochtends voor. Verder was ik maandag- en dinsdagavond en zaterdag de hele dag aan het studeren.”
(zittende leraar, Vierslagleren VO 2016 – 2018)

Meerderheid loopt vertraging op

Slechts één van de ondervraagde leraren uit tranche 2015 - 2017 is later aangehaakt bij Vierslagleren, als vervanger van een eerdere deelnemer. Dit betekent dat het merendeel van de leraren die hebben deelgenomen aan deze enquête vanaf de start van Vierslagleren hebben deelgenomen aan het traject. Dit geldt ook voor de leraren uit tranche 2016 - 2018 die hebben deelgenomen aan de evaluatie: slechts drie leraren uit deze tranche, oftewel ruim 3 procent, zijn later aangehaakt bij Vierslagleren.

De leraar uit de eerste tranche die later is aangehaakt, geeft aan studievertraging te hebben opgelopen. Dit geldt niet voor de later aangehaakte leraren uit de tweede tranche: zij geven allen aan dat hun studie volgens planning

⁴ Deze gegevens in deze alinea hebben betrekking op alle deelnemers aan Vierslagleren VO en niet alleen op de deelnemers die de enquête hebben ingevuld.

verloopt. Zij verwachten dan ook eind dit schooljaar hun diploma halen. Studievertraging zien we ook bij de leraren die vanaf de start van het traject deelnemen. Van de vijftien leraren uit de eerste tranche geven negen leraren (60 procent) aan vertraging te hebben opgelopen. De overige zes leraren hebben ten tijde van de enquête hun opleiding met succes afgerond. Ook in de tweede tranche zien we dat een meerderheid van de leraren studievertraging heeft opgelopen. Dit geldt voor circa 53 procent van de leraren (43 personen), terwijl zo'n 43 procent (35 personen) aangeeft geslaagd te zijn. De overige drie leraren uit deze tranche zijn voortijdig gestopt met hun studie.

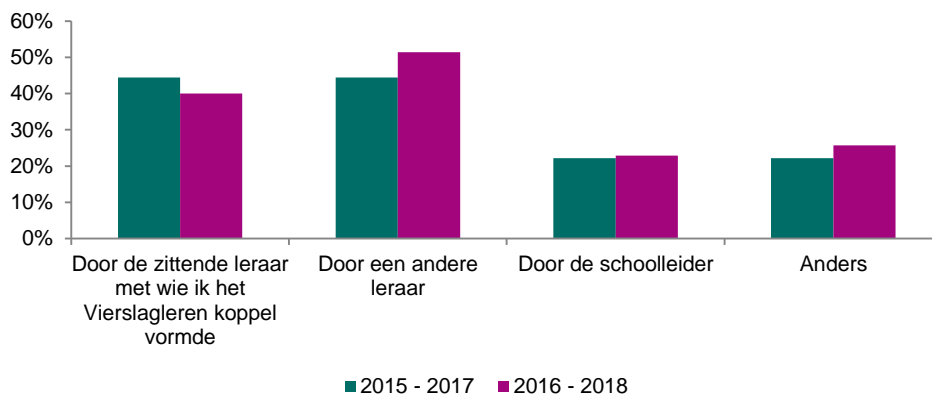
3.2 Begeleiding

Collega leraren begeleiden starters

Een van de voorwaarden van Vierslagleren is een goede begeleiding van de startende leraar. Startende leraren die hebben deelgenomen aan deze enquête blijken in de praktijk vooral begeleid te zijn door de zittende leraar met wie zij het Vierslagleren koppel vormden of door een andere leraar (zie figuur 6). Dit zien we zowel onder startende leraren uit tranche 2015 - 2017 als onder startende leraren uit tranche 2016 - 2018. Zo geeft ruim 51 procent van de startende leraren uit de tweede tranche aan begeleid te zijn door een andere leraar. In een enkel geval wordt de begeleiding georganiseerd door de schoolleider of wordt hier op een andere wijze vorm aan gegeven. Ook heeft een deel van de startende leraren van meerdere personen begeleiding ontvangen.

De begeleiding van de startende leraren richtte zich vooral op coaching en intervisie, op het voeren van reflectiegesprekken, informeel tussentijds overleg en op lesbezoeken, waarbij bekeken werd hoe het er aan toe ging in de lessen van de startende leraar. Ook tussentijds was de begeleider vaak bereikbaar voor praktische vragen.

Figuur 6 Begeleiding van startende leraar: door wie is dit gedaan volgens de startende leraar? (meerdere antwoorden mogelijk, 2015 - 2017: N = 9 en 2016 - 2018: N = 35)

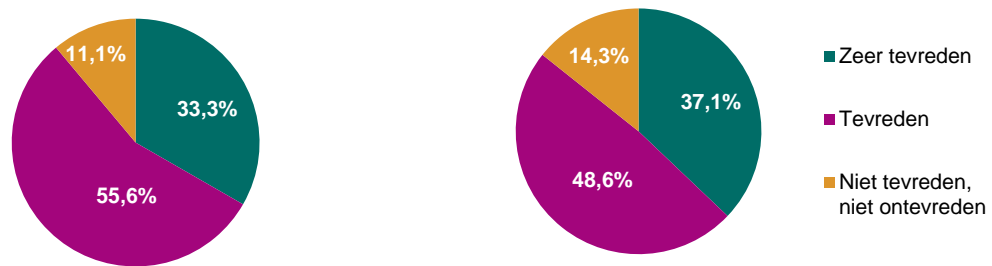

Starters overwegend tevreden over begeleiding

Startende leraren zijn overwegend tevreden over de begeleiding die zij hebben ontvangen tijdens Vierslagleren. Zo is een derde van de leraren uit tranche 2015 - 2017 zeer tevreden met de begeleiding en geldt dit voor zo'n 37 procent van de leraren uit tranche 2016 - 2018. Zij zijn vooral tevreden over wat zij geleerd hebben tijdens de begeleiding. Zo waarderen enkele leraren de concrete tips die zij hebben gekregen en dat zij op die manier ervaringen kunnen delen. Eén leraar (circa 11 procent) uit de eerste tranche en vijf leraren uit de tweede tranche (circa 14 procent) geven aan niet tevreden, maar ook niet ontevreden te zijn over hun begeleiding. Het is niet bekend wat hier de precieze reden van is, maar als we kijken naar de toelichtingen van leraren op deze vraag valt wel op dat zij niet altijd even positief zijn over de frequentie van de begeleiding. Door drukte was begeleiding niet altijd mogelijk en ook vakinhoudelijk konden leraren niet altijd bij elkaar terecht, bijvoorbeeld omdat zij andere vakken doceerden.

“De contacten die ik gehad heb waren prettig, maar vanwege mijn drukke schema waren dit er maar weinig.”
(startende leraar, Vierslagleren VO 2016 – 2018)

Figuur 7 Tevredenheid startende leraar met begeleiding (2015 - 2017: N = 9 (figuur links), 2016 - 2018: N = 35 (figuur rechts))

Interessant om startende leraar te begeleiden

Aan de zittende leraren is ook gevraagd of zij de startende leraar hebben begeleid. Van de zeven zittende leraren uit tranche 2015 - 2017 geven vijf leraren aan de starter inderdaad te hebben begeleid tijdens Vierslagleren (71 procent). Ook zittende leraren uit de tweede tranche geven relatief vaak aan de startende leraar begeleid te hebben. In deze tranche geldt dit voor ruim 65 procent van de leraren, oftewel 32 personen. Zij vonden het vaak interessant, uitdagend en leerzaam om de startende leraar te begeleiden en meerdere leraren geven aan zélf ook geleerd te hebben van de begeleiding. Zij spreken ook niet zozeer over begeleiding, maar stellen eerder dat de contactmomenten beide leraren hebben versterkt. Een enkele leraar geeft aan het niet eenvoudig te vinden een startende leraar te begeleiden, omdat hij/zij dit nog niet eerder had gedaan, terwijl andere leraren al ruime ervaring hadden met het begeleiden van bijvoorbeeld stagiaires. Ook hebben niet alle startende leraren evenveel begeleiding nodig (gehad), waardoor een enkele leraar het moeilijk vindt hier een oordeel over te geven.

3.3 Samenwerking

Samenwerking richt zich vooral op feedback en kennisdeling

Vierslagleren heeft ook als doel bij te dragen aan de samenwerking tussen de deelnemende leraren op het gebied van vakverdieping en schoolontwikkeling. De leraren hebben aan deze samenwerking met name invulling gegeven door het geven van feedback, intervisie, kennisdeling en het vervullen van een vraagbaakfunctie. Ook sparren leraren met elkaar, delen ze ervaringen – bijvoorbeeld over hun studievoortgang – en bieden de leraren elkaar steun en motiveren zij elkaar. Zo geven enkele leraren aan dat zij het studeren samen hebben opgepakt. Een aantal leraren geeft aan dat er geen echte samenwerking heeft plaatsgevonden met de andere leraar, bijvoorbeeld omdat er geen klik was tussen de leraren. Ook was het voor sommige lerarenkoppels moeilijk om rooster technisch samen te werken, bijvoorbeeld omdat een ander vak werd gedoceerd of omdat een leraar op een andere vestiging werkte.

"Wij hebben elke periode een ochtend uit getrokken om bij elkaar te komen. Tijdens deze ochtenden hebben wij elkaar op de hoogte gesteld waar wij op onze locatie mee bezig waren en elkaar tips en adviezen gegeven voor te nemen acties. Per keer nam een van ons het op zich een kort verslagje te schrijven."

(leraar, Vierslagleren VO 2015 - 2017)

"Dit was door drukke agenda's en lesroosters erg lastig en heeft weinig plaatsgevonden. Op sommige momenten hebben we kort overlegd. Degene waarmee ik samenwerkte deed ook een andere opleiding."

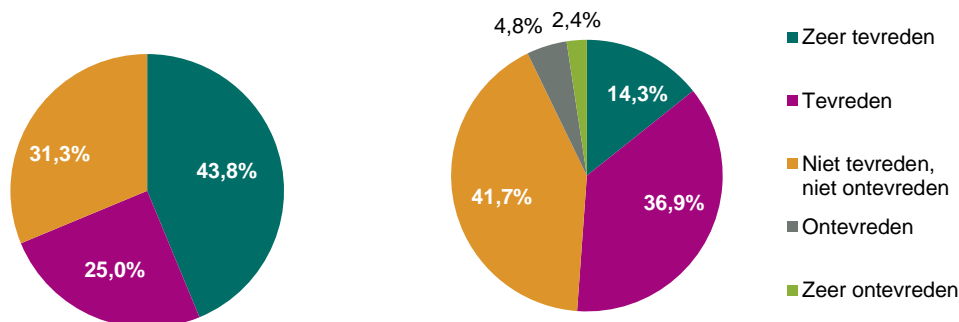
(leraar, Vierslagleren VO 2016 - 2018)

Leraren overwegend tevreden

Hoewel niet alle leraren aangeven dat de samenwerking met de andere leraar goed van de grond kwam, is een meerderheid van de leraren wel tevreden tot zeer tevreden over het verloop van de samenwerking. Uit figuur 8 blijkt dat zeven leraren (44 procent) uit Vierslagleren 2015 - 2017 hier zeer tevreden over zijn en vier leraren tevreden (25 procent). Tijdens Vierslagleren 2016 - 2018 is een minder groot aandeel zeer tevreden (ruim 14 procent, 12 personen), maar is nog altijd bijna 37 procent van de leraren tevreden over de samenwerking. In tegenstelling tot de eerste tranche geeft een deel van de leraren in de tweede tranche aan ontevreden te zijn over de samenwerking. Wel blijft dit aandeel beperkt.

Positief oordelende leraren zijn vooral enthousiast over de partner waarmee zij samenwerkten. Deze wordt regelmatig omschreven als 'prettig', 'kundig', 'behulpzaam' en 'gedreven'. Ook de samenwerking zelf verliep volgens deze leraren goed. Leraren die niet tevreden of ontevreden zijn, geven onder andere aan dat er niet altijd sprake was van een echte samenwerking, dat de samenwerking niet goed van de grond kwam of dat de samenwerking geen echte meerwaarde voor hen had.

Figuur 8 Tevredenheid leraren over samenwerking (2015 - 2017: N = 16 (figuur links) en 2016 - 2018: N = 84 (figuur rechts))

Ook aan de schoolbesturen is gevraagd hoe zij invulling hebben gegeven aan de samenwerking tussen de startende en zittende leraar. De antwoorden op deze vraag zijn divers. Zo geeft een deel van de schoolbesturen aan dat zij ontmoetingen hebben georganiseerd en gewerkt hebben aan koppelvorming, heeft een ander schoolbestuur ingezet op coaching door middel van intervisie en heeft weer een ander bestuur leraren overlegt geboden door hier in de roosters rekening mee te houden. Ook zijn er schoolbesturen die aangeven dat er niet iets is georganiseerd of beleid is geformuleerd om de samenwerking vorm te geven. Dit is volgens deze schoolbesturen ook lastig, bijvoorbeeld als leraren niet in hetzelfde vakgebied werken. Ook geeft een deel van hen aan dat het initiatief hiervoor bij de leraren lag.

“Er zijn koppels gevormd en roostertechnisch is er rekening mee gehouden door overlegtijd te geven.”
(schoolbestuur, Vierslagleren VO 2015 - 2017)

“Dit was in de praktijk lastiger, omdat er de mogelijkheid bestond om koppels te maken die werkzaam zijn op verschillende vestigingen. En vanwege de afstand was het niet eenvoudig om actief samen te werken..”
(schoolbestuur, Vierslagleren VO 2016 - 2018)

3.4 Werksituatie

Meer werkervaring niet noodzakelijk

Aan startende leraren is ook gevraagd of zij, achteraf gezien, liever eerst meer werkervaring wilden hebben alvorens een eerstegraads of extra bevoegdheid te halen. Tijdens Vierslagleren 2015 - 2017 geven vijf leraren (56 procent) aan dat dit niet zo is. De overige vier leraren (44 procent) geven aan dat zij al werkervaring hadden, waardoor deze vraag op hen niet van toepassing is. Zij werkten bijvoorbeeld eerder in het basisonderwijs of in het praktijkonderwijs en maakten de overstap naar (een ander schooltype in) het voortgezet onderwijs. Bij Vierslagleren 2016 - 2018 zien we een soortgelijk beeld. Circa 63 procent van de leraren geeft in deze tranche aan geen behoefte te hebben gehad aan meer werkervaring, terwijl zo'n 8 procent hier wel bevestigend op antwoordt. Ook in deze tranche zien we dat een deel van de leraren (bijna 29 procent) al werkervaring had, waardoor deze vraag niet van toepassing is.

Alle startende leraren uit tranche 2015 - 2017 zijn ten tijde van de enquête nog werkzaam bij de school of het schoolbestuur waar zij hebben deelgenomen aan Vierslagleren. Vier van de negen hebben een vast contract (44 procent), de overige vijf leraren zijn werkzaam op basis van een tijdelijk contract (56 procent). Deze antwoorden maken voorzichtig duidelijk dat meer werkervaring vooraf geen pré is. Ook bij Vierslagleren 2016 - 2018 zien we dat het overgrote deel van de startende leraren nog werkzaam is bij het schoolbestuur. Zo'n 57 procent is

werkzaam op basis van een vast contract, zo'n 37 procent op basis van een tijdelijk contract terwijl bijna 6 procent van de startende leraren is uitgestroomd.

Ook aan de schoolbesturen is gevraagd of de (startende en zittende) leraren die hebben deelgenomen aan Vierslagleren nog werkzaam zijn bij hun school(bestuur). In de eerste tranche geven zes schoolbesturen (43 procent) aan dat alle leraren nog bij de betreffende school of voor het schoolbestuur werken. De overige acht schoolbesturen (57 procent) geven aan dat een deel van de leraren nog werkt bij de school of het schoolbestuur, maar ook dat een deel van hen uit dienst is getreden. In de tweede tranche, 2016 - 2018, geeft een iets groter deel van de schoolbesturen, zo'n 64 procent, aan dat alle leraren nog bij de school of het schoolbestuur werken. Voor de overige leraren geldt dat zij volgens de schoolbesturen deels nog bij de school of het schoolbestuur werken, terwijl een deel uit dienst is getreden. De precieze verdeling tussen beide groepen is helaas niet bekend.

4. Opbrengsten

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de opbrengsten van Vierslagleren. In hoeverre heeft Vierslagleren bijvoorbeeld bijgedragen aan een bredere inzetbaarheid van leraren of aan het vergroten van hun kennis en vaardigheden? Ook wordt in dit hoofdstuk beschreven in welke mate Vierslagleren heeft bijgedragen aan de vak- en onderwijsontwikkeling op school.

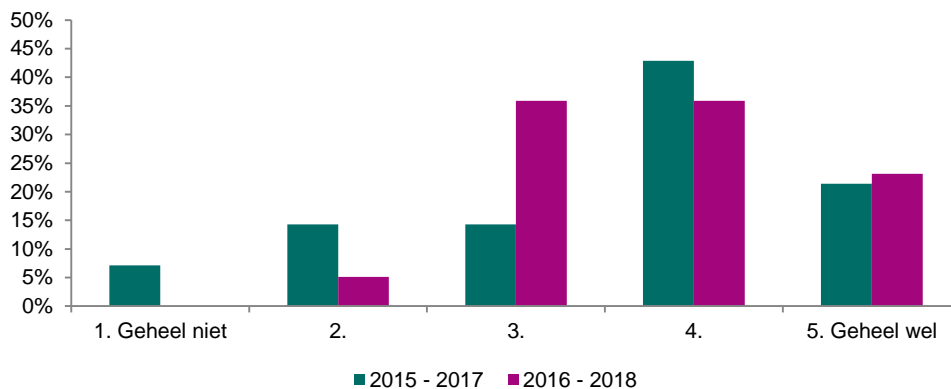
4.1 Verwachtingen

Verwachtingen komen relatief vaak uit

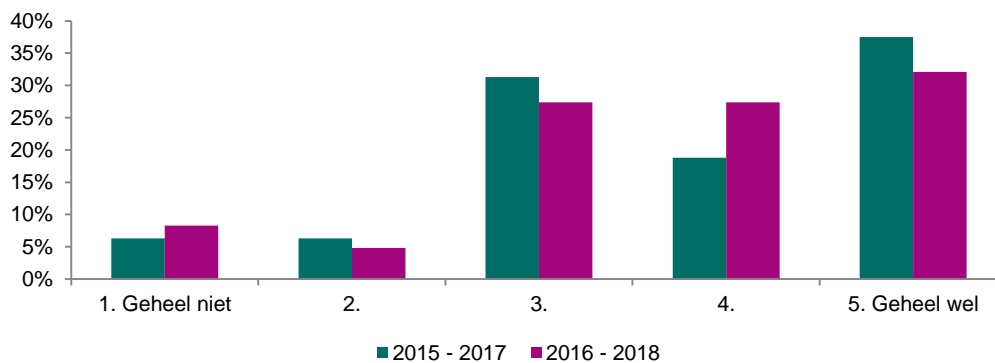
Uit hoofdstuk 2 bleek eerder dat schoolbesturen hopen met Vierslagleren leraren te stimuleren een studie te volgen en op die manier nieuwe leraren voor de tekortvakken aan te trekken. Daarnaast is het stimuleren van de samenwerking tussen leraren één van de verwachtingen vooraf. Ook leraren hopen dankzij Vierslagleren een impuls te geven aan de samenwerking met een andere leraar en kennis uit te wisselen. Daarnaast hopen zij meer ruimte te krijgen om een opleiding af te ronden.

Als aan schoolbesturen en leraren wordt gevraagd in hoeverre deze verwachtingen na afloop van Vierslagleren zijn uitgekomen, blijkt dat een meerderheid van de leraren en schoolbesturen aangeeft dat deze in sterke mate of volledig zijn uitgekomen (zie figuur 9 en figuur 10). Van de veertien schoolbesturen uit tranche 2015 -2017 geven negen schoolbesturen dit aan (64 procent) en onder leraren uit de eerste tranche geldt dit voor negen van de zestien leraren (56 procent). Voor beide tranches geldt dat het aandeel schoolbesturen en leraren dat aangeeft dat hun verwachtingen niet of nauwelijks zijn uitgekomen beperkt is.

Figuur 9 In hoeverre zijn verwachtingen volgens schoolbesturen uitgekomen? (2015 - 2017: N = 14, 2016 - 2018: N = 39)

Figuur 10 In hoeverre zijn verwachtingen volgens leraren uitgekomen? (2015 - 2017: N = 16 en 2016 - 2018: N = 84)

De schoolbesturen van wie de verwachtingen zijn uitgekomen, wijzen er vooral op dat de deelnemende leraren met succes hun opleiding hebben afgerond. Vaak wijzen zij daarbij specifiek op de extra studietijd voor zittende

leraren. Een extra opbrengst is dat Vierslagleren ook anderen in de organisatie heeft geïnspireerd, bijvoorbeeld om zelf ook een studie te volgen. Aan de andere kant zijn er ook schoolbesturen die aangeven dat hun verwachtingen niet of in mindere mate zijn uitgekomen. Zij wijzen vooral op de zwaarte van het traject: niet alle leraren halen de eindstreep, maar gelukkig waren tussentijdse wisselingen in de samenstelling van de koppels wel mogelijk. Ook de samenwerking van de koppels wordt in deze context door enkele schoolbesturen aangehaald: kennisdeling en coaching kwamen helaas niet altijd goed van de grond. Ook leraren benoemen dit punt regelmatig. Vaak zijn zij positief over de meerwaarde van de samenwerking en begeleiding, maar een enkele leraar wijst op de moeite die het kostte om afspraken in te plannen. Als leraren verschillende vakken doceren, is het bovendien moeilijk om op dit vlak kennis uit te wisselen. De kennisuitwisseling richt zich dan vooral op het lesgeven in het algemeen en de bijbehorende vaardigheden.

“Bij goede organisatie en inzet middelen (samen studeren op 1 dagdeel in de school) een pracht regeling. Het helpt verder en stimuleert. (...) Er ging ook inspiratie van uit naar collega's, omdat het in de school georganiseerd was en dus zichtbaar.”
(schoolbestuur, Vierslagleren VO 2015 - 2017)

“Bij aanmelding van het eerste duo kregen we te maken met het stoppen van één van de deelnemers. Gelukkig was het mogelijk om een andere partner aan te wijzen. Deze flexibiliteit was heel belangrijk voor ons. Het maakte het mogelijk om goed met de ontstane situatie om te gaan. Het bood ook mogelijkheden voor de collega's ivm het extra studieverlof. De combinatie werken-leren blijkt toch steeds opnieuw erg zwaar, dus extra studieverlof is een zeer welkome zaak!”
(schoolbestuur, Vierslagleren VO 2016 - 2018)

“Het was heerlijk om ruimte tijdens werktijd te krijgen om bezig te kunnen met de studie. Daardoor hoefde er minder in de avonden en was ik minder gestresst.”
(zittende leraar, Vierslagleren VO 2016 - 2018)

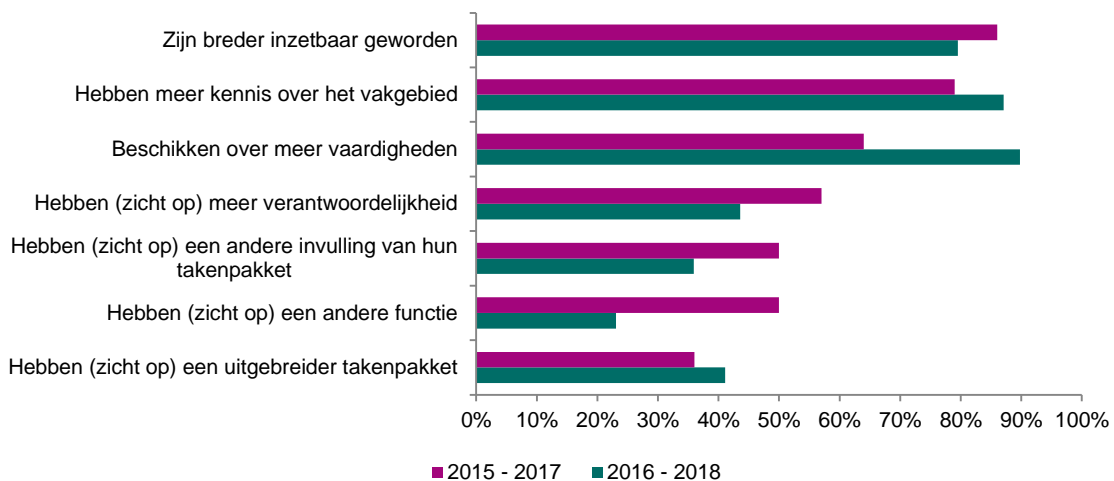
4.2 Opbrengsten Vierslagleren

Leraren breder inzetbaar door Vierslagleren

In beide tranches geeft een groot deel van de schoolbesturen aan dat leraren dankzij Vierslagleren breder inzetbaar zijn geworden (zie figuur 11). Ook oordelen schoolbesturen overwegend positief over de mate waarin de kennis van leraren over het vakgebied is toegenomen en de uitbreiding van hun vaardigheden. Zo geeft bijna 90 procent van de schoolbesturen uit tranche 2016 - 2018 aan dat leraren dankzij Vierslagleren beschikken over meer vaardigheden. Dit wordt door deze schoolbesturen het meest frequent genoemd als opbrengst van het traject. Ook onder schoolbesturen die hebben deelgenomen aan Vierslagleren 2015 - 2017 wordt dit vaak aangehaald, maar iets vaker geven zij aan dat de inzetbaarheid van leraren is toegenomen (86 procent, twaalf schoolbesturen).

In tranche 2015 - 2017 oordelen schoolbesturen het minst positief over de mate waarin leraren zicht hebben op een uitgebreider takenpakket. In de tweede tranche geldt dit voor de mate waarin leraren dankzij Vierslagleren zicht hebben op een andere functie, maar ook deze schoolbesturen zijn het relatief vaak oneens met de stelling dat leraren dankzij Vierslagleren zicht hebben op een uitgebreider takenpakket.

Figuur 11 Schoolbesturen naar aanleiding van Vierslagleren: één of meerdere leraren.. (2015 - 2017: N = 14 en 2016 - 2018: N = 39, aandeel personen dat het (helemaal) eens is met de stelling)

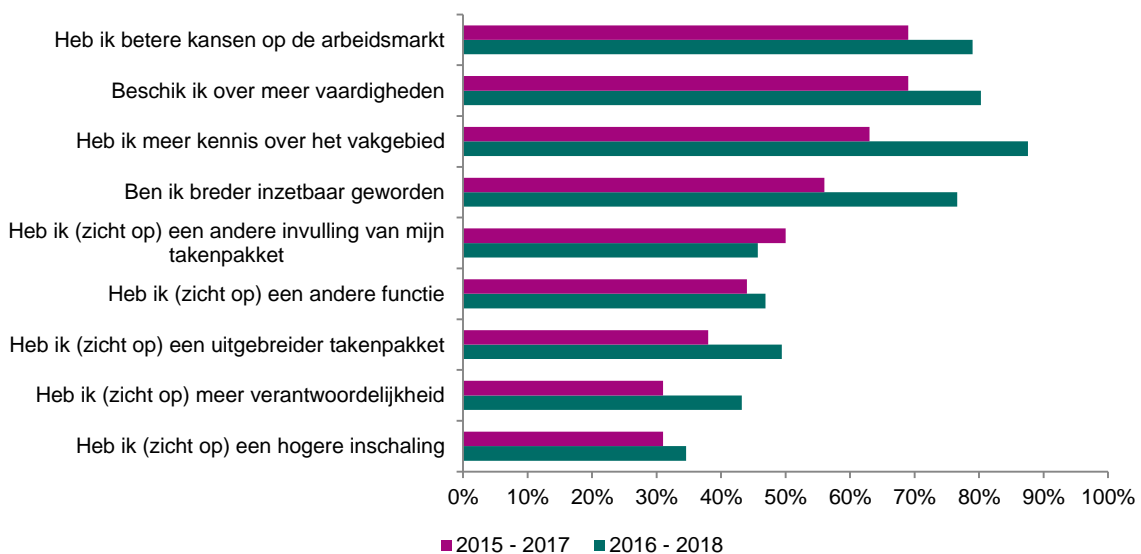

Betere kansen op arbeidsmarkt en meer vaardigheden en kennis

Leraren oordelen het meest positief over hun kansen op de arbeidsmarkt, de uitbreiding van hun vaardigheden en kennis van het vakgebied. In beide tranches zien we dat leraren hier overwegend positief over oordelen, hoewel er kleine verschillen tussen beide tranches zijn. Zo zijn leraren die hebben deelgenomen aan Vierslagleren 2015 - 2017 het meest positief over hun kansen op de arbeidsmarkt en de uitbreiding van hun vaardigheden, terwijl dit voor leraren uit de tweede tranche geldt voor de mate waarin hun kennis over het vakgebied is toegenomen. Bijna 88 procent van de leraren uit deze tranche is het (helemaal) eens met deze stelling. In tegenstelling tot schoolbesturen, zijn leraren iets minder positief over hun bredere inzetbaarheid, maar ook voor deze stelling geldt dat een meerderheid van de leraren hier positief over oordeelt (zie figuur 12).

Het minst positief oordelen leraren over de mate waarin Vierslagleren heeft bijgedragen aan een hogere inschaling en de mate waarin hun verantwoordelijkheden zijn toegenomen. Voor beide stellingen geldt dat slechts vijf leraren uit Vierslagleren 2015 - 2017 het hier (helemaal) mee eens zijn. Dit komt neer op 31 procent. Ook oordeelt een minderheid van de leraren positief over de mate waarin Vierslagleren heeft bijgedragen aan een uitgebreider takenpakket en de mate waarin zij zicht hebben op een andere functie.

Figuur 12 Leraren naar aanleiding van Vierslagleren (2015 - 2017: N = 16 en 2016 - 2018: N = 81, aandeel personen dat het (helemaal) eens is met de stelling)

4.3 Vak- en onderwijsontwikkeling

Niet altijd een bijdrage aan vak- en onderwijsontwikkeling

Naast bovenstaande opbrengsten zien we dat Vierslagleren ook kan bijdragen aan de vak- en onderwijsontwikkeling op school. Van de veertien schoolbesturen uit Vierslagleren 2015 - 2017 geven er zeven aan dat hier bij hun schoolbestuur in sterke mate sprake van is (50 procent). De overige schoolbesturen geven aan dat hier niet of nauwelijks sprake van is. Dit zien we ook in de tweede tranche. Circa 44 procent van de schoolbesturen, zeventien in totaal, geeft aan dat Vierslagleren heeft bijgedragen aan de vak- en onderwijsontwikkeling op school. De overige schoolbesturen oordelen hier kritischer over.

De schoolbesturen die positief oordelen over de bijdrage van Vierslagleren aan de vak- en onderwijsontwikkeling stellen onder andere dat leren nieuw elan en nieuwe inzichten de school inbrengt. Ook geven enkele schoolbesturen aan dat er dankzij Vierslagleren meer interactie is tussen leraren. En doordat zij meer kennis delen, ontwikkelt ook het onderwijs zich verder. Schoolbesturen die hier meer kritisch tegenover staan, stellen vooral dat de studie veel van leraren kan vragen, waardoor kennisdeling op een laag pitje kan komen te staan. Ook kan de onderwijsontwikkeling per school verschillen en vindt vakontwikkeling vaak eerder in de vakgroep of op individueel niveau plaats. En als de koppels uit verschillende vakgroepen komen, bemoeilijkt dat de vakontwikkeling ook nog. Tot slot stelt een aantal schoolbesturen dat ook zonder Vierslagleren de opleidingen waren gevolgd, waardoor de bijdrage van Vierslagleren aan de vak- en onderwijsontwikkeling anders ook plaats zou hebben gevonden.

“Docenten die starten hebben echt alle energie nodig om hun bevoegdheid te halen en de eerste jaren te overleven.”
(schoolbestuur, Vierslagleren VO 2015 - 2017)

“Elke nieuwe docent/student brengt nieuwe inbreng dus ook de Vierslag docenten. De zittende docenten leren door en nemen meer verantwoordelijkheid in onderwijsontwikkeling”
(schoolbestuur, Vierslagleren VO 2016 - 2018)

Ook onder leraren bestaat er enige twijfel over de bijdrage van Vierslagleren aan de vak- en onderwijsontwikkeling op school. De studie draagt hier volgens sommige leraren wel aan bij, maar dat verbinden zij lang niet altijd aan Vierslagleren. Vaker geldt dat voor het studieverlof dat zij hebben gekregen, dat daardoor indirect wel invloed heeft op de vak- en onderwijsontwikkeling. De leraren die vinden dat Vierslagleren hier wel een bijdrage aan levert, noemen vooral dat hun ‘frisse’ blik hieraan heeft bijgedragen. Zo hebben zij tijdens de studie bijvoorbeeld nieuwe (vakdidactische) inzichten opgedaan die zij delen met hun collega’s. Ook hebben ze geleerd om kritischer te denken en kunnen de resultaten van onderzoeken die zij hebben uitgevoerd gebruikt worden voor onderwijsontwikkeling.

“Ik initieer veranderingen in de manier van werken binnen mijn vakgroep en team.”
(leraar, Vierslagleren VO 2015 - 2017)

“Ik merk dat een groot deel van mijn (sectie)collega’s nieuwere methodes, theorieën niet (voldoende)kennen. Verder kom je op de opleiding docenten van andere scholen tegen en vindt er veel uitwisseling plaats. Alles wat je leert neem je mee terug naar je werkplek.”
(leraar, Vierslagleren VO 2016 - 2018)

Niet altijd sprake van voorkomen uitval starters

Een van de uitgangspunten van Vierslagleren is dat de uitval van startende leraren op het werk wordt voorkomen door een goede begeleiding van de startende leraar. Zes van de veertien schoolbesturen uit de eerste tranche (43 procent) en acht van de 39 schoolbesturen uit de tweede tranche (circa 20 procent) hebben het idee dat Vierslagleren hier inderdaad in sterke mate een bijdrage aan heeft geleverd, terwijl de overige schoolbesturen hier meer sceptisch of neutraal over oordelen. Er zijn dus duidelijke verschillen tussen beide tranches, maar deze worden mogelijk (deels) veroorzaakt door de verschillende responspercentages bij beide tranches. Vierslagleren draagt volgens de deelnemende schoolbesturen wel vaker bij aan het voorkomen van studie-uitval van zittende leraren. Zeven schoolbesturen uit de eerste tranche (50 procent) en 23 schoolbesturen uit de tweede tranche (59 procent) geven aan dat hier in (zeer) sterke mate sprake van is.

5. Oordeel over Vierslagleren

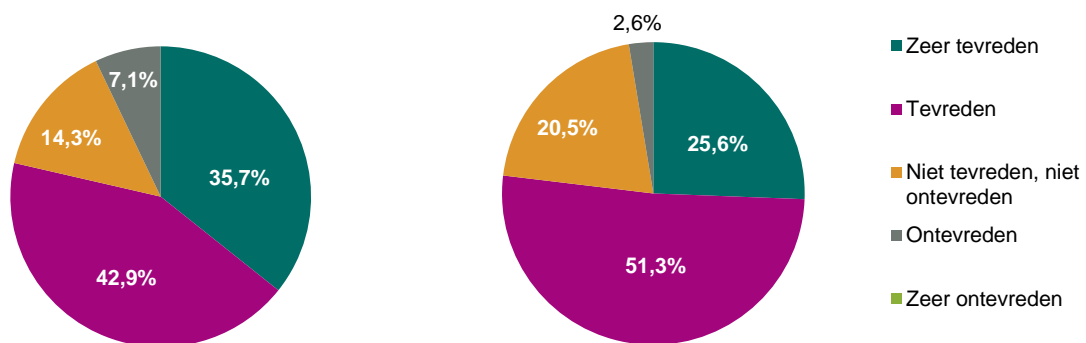
In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de algemene tevredenheid van schoolbesturen en leraren met Vierslagleren. In hoeverre zijn zij tevreden of ontevreden over de subsidieregeling? Aansluitend wordt in dit hoofdstuk ingegaan op de succesfactoren van Vierslagleren en de knelpunten die schoolbesturen en leraren tijdens het traject hebben ervaren.

5.1 Tevredenheid

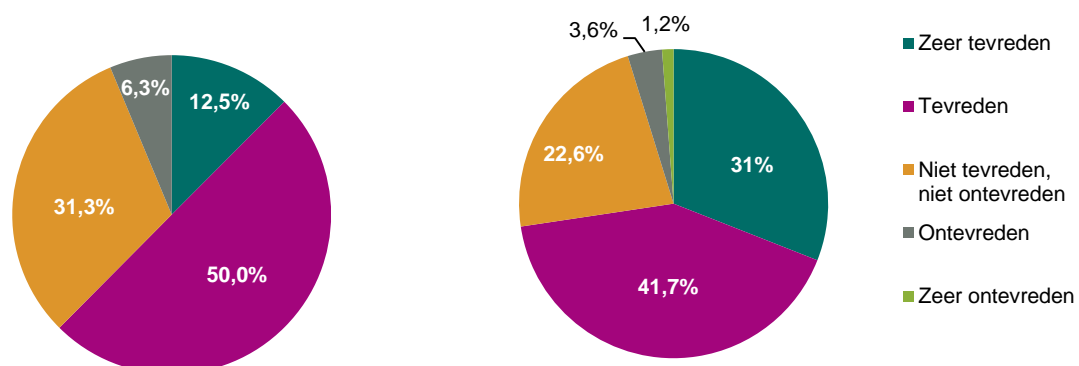
Schoolbesturen en leraren overwegend tevreden

Zowel schoolbesturen als leraren zijn overwegend tevreden over Vierslagleren (zie figuur 13 en 14). Dit zien we in beide tranches. Schoolbesturen zijn in beide tranches wel iets positiever over de subsidieregeling dan leraren, maar de verschillen zijn beperkt. Zo zijn elf van de veertien schoolbesturen uit 2015 - 2017 (zeer) tevreden over Vierslagleren (79 procent), terwijl dit onder leraren uit deze tranche geldt voor tien leraren (63 procent). Schoolbesturen die hebben deelgenomen aan Vierslagleren 2015 - 2017 zijn iets positiever dan de schoolbesturen uit 2016 - 2018 (bijna 77 procent), hoewel de verschillen ook hier beperkt zijn. Bij leraren zien we juist een omgekeerd beeld: leraren uit Vierslagleren 2016 - 2018 zijn positiever dan hun collega's die hebben deelgenomen aan de eerste tranche.

Figuur 13 Algemene tevredenheid schoolbesturen met Vierslagleren (2015 - 2017: N = 14 (figuur links) en 2016 - 2018: N = 39 (figuur rechts))

Figuur 14 Algemene tevredenheid leraren met Vierslagleren (2015 - 2017: N = 16 (figuur links) en 2016 - 2018: N = 84 (figuur rechts))

Schoolbesturen: Vierslagleren prima regeling

Wanneer schoolbesturen wordt gevraagd hun antwoord toe te lichten, blijkt dat meerdere schoolbesturen Vierslagleren zien als een 'prima' regeling: het is een laagdrempelige, duidelijke en goed werkende regeling en

dat geldt ook voor het contact met de medewerkers van Voion. Ook noemen zij de mogelijkheid om via Vierslagleren meer bevoegde leraren aan te trekken een pluspunt van de regeling. Dat geldt ook voor de studietijd en subsidie die ontvangen is. Dit heeft geholpen om leraren meer lucht te geven en de combinatie tussen werk en privé meer behapbaar te maken. Een kanttekening volgens een enkel schoolbestuur is dat dit voordeel vooral lag bij de zittende leraar, terwijl de startende leraar minder profijt heeft gehad van de regeling. Enkele schoolbesturen plaatsen ook andere kanttekeningen bij de regeling. Zo zou de studie niet voor alle (startende) leraren haalbaar zijn, waardoor zij uitvallen. Dit lijkt echter los te staan van de regeling. Ook zou er meer uit de begeleiding en samenwerking tussen de lerarenkoppels te halen zijn, bijvoorbeeld als hier meer voorwaarden aan verbonden worden.

“Gaf docenten meer "lucht" bij combinatie studie/werk/privé. Hierdoor zijn zij meer gemotiveerd om de bevoegdheid te halen. Startende docent voelde zich gezien en gewaardeerd door deelname aan het project.”
(schoolbestuur, Vierslagleren VO 2015 - 2017)

“Met name de facilitering in tijd en begeleiding was een steun in de rug van de docenten. In de praktijk blijkt dat gerichte aandacht voor een proces of persoon een kritische succesfactor is.”
(schoolbestuur, Vierslagleren VO 2016 - 2018)

Leraren: Vierslagleren een leerzaam traject

Ook leraren zijn in hun toelichting overwegend positief. Zo beschrijven zij Vierslagleren als een leerzaam traject. Ze vinden het fijn dat deze regeling er is geweest, bijvoorbeeld omdat zittende leraren op die manier konden studeren zonder al te veel in te moeten leveren. Ook de samenwerking met de andere collega en de begeleiding worden als pluspunten omschreven. Wel wordt hierbij door enkele leraren de kanttekening geplaatst dat de samenwerking niet altijd vanzelfsprekend is geweest of goed is verlopen, bijvoorbeeld als er op wisselende vestigingen wordt gewerkt. Ook het studieverlof wordt als pluspunt gezien en heeft in die zin ook bijgedragen aan de werkdrukvermindering. Enkele leraren zijn iets kritischer over Vierslagleren en dan vooral over de mate waarin zij iets hebben gemerkt van de regeling zelf en/of de vrijgekomen (verlof)uren. Als er verlofuren zijn vrijgekomen, dan was dat niet genoeg om er iets van te merken, stelt een zittende leraar bijvoorbeeld. Ook duren sommige opleidingen langer dan twee jaar, waardoor deze leraren graag een langere subsidieregeling zouden zien.

“Het was leerzaam en leuk om met een beginnend docent ervaringen uit te wisselen en elkaar ideeën aan de hand te doen. Je gaat door andere ogen naar je eigen dagelijkse praktijk kijken.”
(zittende leraar, Vierslagleren VO 2015 - 2017)

“Het principe is goed, de hoge belasting die gepaard gaat met werken en studie en dat daardoor minder in omvang ingeleverd hoeft te worden om de opleiding te kunnen doen.”
(zittende leraar, Vierslagleren VO 2016 - 2018)

5.2 Succesfactoren

Aansluitend is zowel aan de schoolbesturen als aan leraren gevraagd wat zij de succesfactoren van Vierslagleren vinden. Opvallend is dat uit beide tranches nagenoeg dezelfde succesfactoren naar voren komen. De succesfactoren die de schoolbesturen noemen, kunnen als volgt worden samengevat:

- *Samenwerking*: dankzij Vierslagleren wordt de samenwerking tussen de startende en zittende leraar gestimuleerd, leren zij van elkaar en hebben zij steun aan elkaar. Vooral de begeleiding van de startende leraar wordt door enkele schoolbesturen in dit kader benoemd.
- *Tijd en middelen*: Vierslagleren biedt leraren extra tijd en middelen om het studeren te faciliteren. Dat is goed voor de werk-privé balans en verhoogt de kans dat zij de studie met succes afronden.
- *Stimuleren van leren*: Vierslagleren stimuleert het leren van leraren in het algemeen en het opleiden van nieuwe leraren voor de tekortvakken in het bijzonder. Door sommige schoolbesturen wordt de kennisdeling tussen leraren specifiek genoemd.

In een enkel geval wordt de toegankelijkheid van de regeling als succesfactor genoemd. Dat geldt ook voor de toegenomen (baan)kansen voor startende leraren.

“In de eerste plaats de extra middelen waardoor je dit kunt doen. In de tweede plaats de onderlinge samenwerking.”
(schoolbestuur, Vierslagleren VO 2015 - 2017)

“Dat er ruimte is gecreëerd voor de startende docent en zittende docent om een studie te volgen. Daarnaast dat de startende docent ook een goede start kon maken door de begeleiding van de zittende docent.”
(schoolbestuur, Vierslagleren VO 2016 - 2018)

Leraren wijzen deels op dezelfde succesfactoren. En ook bij leraren zien we dat zij over beide tranches heen dezelfde succesfactoren zien. Samengevat zien zij de volgende succesfactoren:

- *Samenwerking*: ook leraren zien de samenwerking tussen startende en zittende leraren als succesfactor. Leraren kunnen op die manier van elkaar leren en profiteren van elkaars sterktes, hoewel dat niet altijd slaagt als leraren bijvoorbeeld verschillende vakken doceren. In een enkel geval wordt de begeleiding die startende leraren hebben ontvangen als succesfactor gezien.
- *Tijd*: evenals schoolbesturen zien meerdere leraren ook de tijd (studieverlof) die zij hebben gekregen om te studeren als succesfactor. Op die manier wordt het eenvoudiger de studie met succes af te ronden en de bevoegdheid te halen en kunnen werk en privé beter gecombineerd worden.
- *Kansen voor startende leraren*: ook de kansen die aan startende leraren worden geboden door Vierslagleren worden aangehaald als succesfactor. Zij kunnen dankzij de regeling bijvoorbeeld leservaring opdoen. Dat je direct aan de slag kunt en leert en werkt wordt daarbij in het bijzonder gewaardeerd. De baanzekerheid maakt dat zij zich hier verder geen zorgen over hoeven te maken.

Een kleine groep leraren wijst ook op de impuls die Vierslagleren geeft aan de professionele ontwikkeling van leraren. Meer mensen volgen dankzij de regeling een studie. Ook valt op dat een beperkt deel van de leraren niet precies weet wat de succesfactoren van de regeling zijn. Mogelijk hebben zij in de praktijk weinig gehoord over Vierslagleren, waardoor dit moeilijk in te schatten is.

“De kansen die aan een startend docent worden gegeven om leservaring op te doen en daarmee aan een zittend docent om studieverlof aan te wenden voor uitbreiding van de bevoegdheid.”
(leraar, Vierslagleren VO 2015 - 2017)

“Goed om ervaren docenten te stimuleren om opnieuw te gaan studeren, er is veel veranderd in 25 jaar. Ook slim om deze ervaring te laten delen met een startende collega.”
(leraar, Vierslagleren VO 2016 - 2018)

Naast succesfactoren zijn er volgens schoolbesturen ook enkele knelpunten. Zij benoemen, samengevat, de volgende knelpunten van Vierslagleren:

- *Tijd*: de tijdsduur van de subsidieregeling is, met twee jaar, beperkt omdat de studie soms meer tijd in beslag neemt. Ook heeft Vierslagleren tijd nodig om te landen in de organisatie.
- *Samenstelling koppels*: ook de samenstelling van de koppels is volgens enkele schoolbesturen een knelpunt. Hoewel de samenwerking ook gezien wordt als één van de succesfactoren, is het samenstellen van het juiste koppel in sommige gevallen complex. Dat geldt ook voor de onderlinge kennisdeling: sommige leraren doen dat het liefst in de eigen omgeving en niet in een koppel dat is samengesteld ten behoeve van Vierslagleren.
- *Uitval*: niet voor alle leraren is het makkelijk om de studie af te ronden. Als een leraar uitvalt, kan het ingewikkeld zijn om een oplossing te vinden om de subsidieregeling voort te kunnen zetten.
- *Faciliteiten starters*: een deel van de schoolbesturen vindt het wenselijk om meer faciliteiten toe te kennen aan startende leraren. Dat zij geen extra uren kregen, voelde soms als onrechtvaardig.

Ook is er een kleine groep schoolbesturen die geen knelpunten heeft ervaren. Zij vinden het vooral jammer dat de subsidieregeling ten einde is gekomen.

“De samenstelling van de koppels en de verwachting dat zij van en met elkaar zouden leren. Wij merken dat studerende medewerkers een hoge druk ervaren en weliswaar graag kennis delen, maar dat bij voorkeur doen in hun eigen peergroup. Dat wordt minder als belasting in tijd ervaren dan kennisdeling in de koppels zoals met Vierslagleren bedoeld was.”
(schoolbestuur, Vierslagleren VO 2015 - 2017)

“Wij liepen er tegen aan dat er onvoldoende koppels gevormd konden worden, omdat er een studie gedaan moet worden voor het behalen van een bevoegdheid voor een tekortvak.”
(schoolbestuur, Vierslagleren VO 2016 - 2018)

Kijken we naar de aanbevelingen van schoolbesturen voor Vierslagleren, dan zien we aanvullend op de knelpunten dat een deel van de schoolbesturen stelt dat het nuttig is de regeling breder in te zetten, bijvoorbeeld voor alle startende leraren in de sector. Ook het uitbreiden van de subsidieregeling van twee naar drie jaar wordt als verbeterpunt aangedragen, evenals het bieden van extra studieverlof voor de startende leraar naast de Lerarenbeurs om de combinatie tussen studie, werk en privé verder te faciliteren. Tot slot wordt ook gewezen op de samenstelling van de koppels. Zo kan bijvoorbeeld meer ingezet worden op onderlinge contactmomenten en kan de samenwerking door middel van Vierslagleren nog meer gestimuleerd worden. Een schoolbestuur wijst in dit kader op de mogelijkheid om de huidige samenstelling van de koppels los te laten en meer te kijken naar flexibele koppels, zodat meer aangesloten kan worden op de wensen en behoeften van de leraren.

Leraren wijzen (deels) op dezelfde knelpunten als de schoolbesturen. Zij zien, samengevat, de volgende knelpunten van Vierslagleren:

- *Tijd*: een van de belangrijkste knelpunten volgens leraren is de beperkte tijdsduur van de subsidieregeling. Zo geeft een deel van de leraren aan nog bezig te zijn met de studie, terwijl de regeling stopt. Een derde jaar studieverlof zou prettig zijn.
- *Combinatie werk-privé en onderlinge samenwerking*: ook de combinatie van studie-werk-privé, ook in relatie tot de samenwerking met de andere leraar, is volgens een deel van de leraren een knelpunt. Zo is het bijvoorbeeld voor sommige leraren moeilijk om overlegmomenten met de andere leraar in te plannen en is de samenwerking in sommige gevallen te vrijblijvend opgezet. Een deel van de leraren pleit er daarom voor koppels te vormen van leraren in hetzelfde vakgebied, waardoor je elkaar vaak sneller spreekt. En als een koppel uit elkaar valt, blijkt dit voor de overgebleven leraar vaak demotiverend te zijn. Gelijktijdig wordt de onderlinge samenwerking ook als een succesfactor gezien.
- *Faciliteiten voor starters*: een deel van de leraren vindt dat de regeling te weinig voordelen kent voor startende leraren, zeker in vergelijking met de zittende leraren. Zo is het bijvoorbeeld wenselijk als ook zij meer tijd krijgen voor hun studie.
- *Aandacht*: niet in alle organisaties is evenveel aandacht geweest voor Vierslagleren en de communicatie over de regeling. Zo waren niet alle leraren even goed op de hoogte van de meerwaarde van Vierslagleren en was ook niet altijd duidelijk wat van hen werd verwacht.

“In ons geval is het behoorlijk lastig om naast een volledige baan, studie en gezin gezamenlijke overlegmomenten in te plannen.”
(leraar, Vierslagleren VO 2015 - 2017)

6. Informatievoorziening

De subsidieregeling Vierslagleren is uitgevoerd door Voion. Voion heeft via verschillende kanalen informatie verspreid over de regeling en heeft een servicedesk ingericht, waar schoolbesturen en leraren terecht kunnen met vragen over de regeling. In dit hoofdstuk wordt beschreven of leraren en schoolbesturen gebruik hebben gemaakt van de informatie over Vierslagleren en de servicedesk van Voion en in hoeverre zij hier tevreden over zijn.

6.1 Informatievoorziening

Nagenoeg alle schoolbesturen lezen informatie

Nagenoeg alle schoolbesturen geven aan de informatie over Vierslagleren op de website van Voion te hebben gelezen. Slecht één bestuur uit tranche 2015 - 2017 heeft de informatie niet gelezen (7 procent) en in 2016 - 2018 geldt dat voor twee schoolbesturen (circa 5 procent). Leraren lezen de informatie op de websites minder vaak.⁵ In totaal geven vijf leraren uit tranche 2015 - 2017 aan de informatie niet te hebben gelezen. Dit komt neer op circa 31 procent van de leraren. In tranche 2016 - 2018 zien we een soortgelijk beeld, maar door leraren in deze tranche wordt wel vaker aangegeven dat de informatie niet is gelezen. Dit geldt voor bijna 43 procent van de leraren (36 personen). Als leraren de informatie lezen, wordt deze vaker gelezen op de website van Voion dan op de website van Wordleraarinheto.

Aan de personen die de informatie hebben gelezen, is vervolgens gevraagd hoe zij de informatie beoordelen (zie figuur 15). Voor alle voorgelegde stellingen geldt dat schoolbesturen hier positiever over oordelen dan leraren. Dit zien we in beide tranches van Vierslagleren. Schoolbesturen zijn in de eerste tranche het meest te spreken over de mate waarin de informatie duidelijk, bruikbaar, overzichtelijk en informatief is. In de tweede tranche zijn zij het meest te spreken over de vindbaarheid van de informatie. Het minst positief oordelen de schoolbesturen over de mate waarin de informatie actueel is (eerste tranche) en de mate waarin de informatie handige downloads bevat (tweede tranche). Leraren die hebben deelgenomen aan Vierslagleren 2015 - 2017 oordelen het meest positief over de mate waarin de informatie duidelijk is. Acht leraren zijn het (helemaal) eens met deze stelling (73 procent). Het minst positief zijn zij over de mate waarin de informatie handige downloads bevat. Dit laatste geldt ook voor leraren die hebben deelgenomen aan Vierslagleren 2016 - 2018. Het meest positief oordelen leraren uit deze tranche over de mate waarin de informatie informatief is.

Figuur 15 Informatie op de websites is.. (2015 – 2017: leraren N = 11, schoolbesturen N = 13 en 2016 – 2018: leraren N = 48, schoolbesturen N = 37, aandeel personen dat het (helemaal) eens is met de stelling)

6.2 Contact met Voion

Meerderheid schoolbesturen heeft vraag gesteld aan Voion

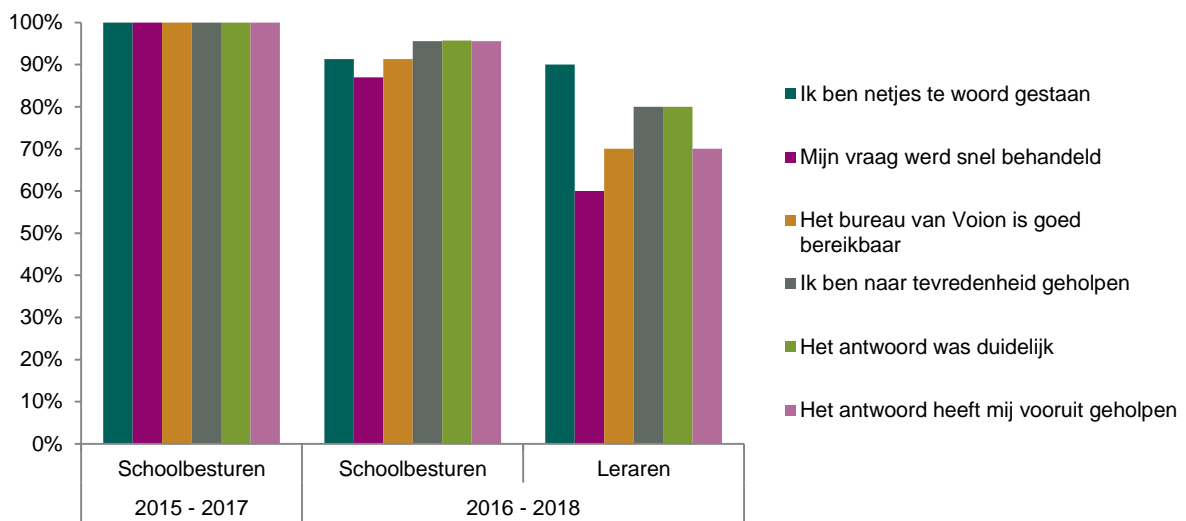
Een meerderheid van de schoolbesturen heeft gedurende Vierslagleren een vraag gesteld aan Voion. In totaal hebben elf schoolbesturen uit de eerste tranche (79 procent) en 23 schoolbesturen uit de tweede tranche (59 procent) een vraag gesteld. Schoolbesturen hebben over het algemeen zowel telefonisch als per e-mail contact.

⁵ Omdat de informatie voor leraren niet alleen op de website van Voion stond, maar ook op de website van Wordleraarinheto zijn beide websites bij deze vraag betrokken.

Ook enkel e-mailcontact is relatief populair, terwijl van alleen telefonisch contact relatief weinig gebruik wordt gemaakt. Leraren die hebben deelgenomen aan Vierslagleren 2015 - 2017 hebben aanzienlijk minder vaak een vraag gesteld aan Voion: slechts één van de leraren die deze enquête heeft ingevuld, geeft dit aan. Dit contact was zowel via e-mail als telefonisch.⁶ Ook in 2016 - 2018 hebben leraren minder vaak contact met Voion dan de schoolbesturen: tien leraren (bijna 12 procent) hebben een vraag gesteld aan Voion. Zij doen dit in de helft van de gevallen telefonisch.

Uit figuur 16 blijkt dat schoolbesturen zeer positief zijn over het contact dat zij gehad hebben met Voion. Schoolbesturen die hebben deelgenomen aan Vierslagleren 2015 - 2017 oordelen over alle voorgelegde stellingen positief. En ook voor de tweede tranche geldt dat schoolbesturen positief zijn over het contact met Voion. Leraren staan hier iets kritischer tegenover, blijkt uit figuur 16. Dat geldt dan vooral over de snelheid waarmee hun vraag werd beantwoord, maar ook voor deze stelling geldt dat een meerderheid van de leraren – zes van de tien – hier positief over oordeelt.

Figuur 16 Oordeel schoolbesturen en leraren over contact met Voion (2015 - 2017: schoolbesturen N = 11, 2016 - 2018: schoolbesturen N = 23 en leraren N = 10, aandeel personen dat het (helemaal) eens is met de stelling)

⁶ Omdat slechts één leraar de vragen heeft beantwoord over de wijze waarop hij/zij te woord is gestaan, worden deze resultaten in de volgende alinea niet weergegeven.

7. Conclusie

In dit hoofdstuk leest u de belangrijkste uitkomsten van de evaluatie van Vierslagleren 2015 - 2017 en Vierslagleren 2016 - 2018. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de uitvoering van de subsidieregeling in beide tranches, het oordeel van schoolbesturen en leraren en de leerpunten van Vierslagleren.

Uitvoering Vierslagleren

Hoe is de uitvoering van de subsidieregeling Vierslagleren verlopen?

- **Communicatie vooraf:** voor leraren zijn het schoolbestuur en de schoolleider een belangrijke bron van informatie als het gaat om de bekendheid met Vierslagleren. De belangrijkste informatiebron van de schoolbesturen zélf waren Voion en de VO-raad. Dit beeld zien we in beide tranches.
- **Reden deelname:** voor startende leraren spelen in beide tranches twee belangrijke redenen mee om deel te nemen aan de regeling: zicht op een baan en de mogelijkheid om door te studeren voor een eerstegraads opleiding of een extra bevoegdheid en tegelijkertijd te kunnen werken. Bij zittende leraren verschillen de redenen om deel te nemen tussen beide tranches. Voor leraren uit tranche 2015 - 2017 speelt het extra studieverlof een belangrijke rol, terwijl we in tranche 2016 - 2018 juist vaker zien dat het behalen van een eerstegraads bevoegdheid een belangrijke rol speelt in de overweging om deel te nemen aan Vierslagleren. Vierslagleren is voor meer dan de helft van de leraren echter geen doorslaggevende reden geweest om te starten met hun opleiding. Ook zonder de subsidieregeling zouden zij zijn gestart met hun opleiding. Voor schoolbesturen uit tranche 2015 - 2017 speelt de professionele ontwikkeling van het lerarenteam een belangrijke rol, evenals het aantrekken van nieuwe, bevoegde leraren voor tekortvakken. Onder schoolbesturen uit tranche 2016 - 2018 wordt het aantrekken van nieuwe, bevoegde leraren voor de tekortvakken het meest belangrijk gevonden, gevolgd door het studieverlof voor zittende leraren.
- **Opleiding:** onder leraren die hebben deelgenomen aan Vierslagleren is de opleiding wiskunde het meest populair. Op gepaste afstand volgen Nederlands en Engels. Dit zien we in beide tranches van Vierslagleren. Leraren kiezen vooral voor hun opleiding om zich verder te kunnen verdiepen en specialiseren. In de tweede tranche speelt ook de bredere inzetbaarheid een belangrijke rol. Een aanzienlijk deel van de leraren heeft ten tijde van de evaluatie studievertraging opgelopen.
- **Begeleiding en samenwerking:** een van de voorwaarden van Vierslagleren is een goede begeleiding van de startende leraar. Zij worden in de praktijk vooral begeleid door andere leraren, met wie zij al dan niet een koppel vormen tijdens Vierslagleren. De begeleiding van de startende leraren richtte zich vooral op coaching en intervisie, op het voeren van reflectiegesprekken en op lesbezoeken. Startende leraren zijn overwegend tevreden over de begeleiding die zij hebben ontvangen, hoewel een deel aangeeft dat de begeleiding niet altijd even gemakkelijk van de grond kwam. Vierslagleren heeft ook als doel bij te dragen aan de samenwerking tussen de deelnemende leraren op het gebied van vakverdieping en schoolontwikkeling. Als aan leraren wordt gevraagd hoe zij vorm hebben gegeven aan deze samenwerking, blijkt dat zij vooral hebben ingezet op het geven van feedback, kennisdeling, het vervullen van een vraagbaakfunctie en dat zij elkaar steun hebben geboden. Een deel van de leraren geeft aan dat er geen echte samenwerking heeft plaatsgevonden, bijvoorbeeld omdat er geen klik was tussen de leraren of omdat het, vanwege drukte, andere vakken of het werken op een andere locatie, moeilijk was om overlegmomenten in te plannen.

Oordeel over Vierslagleren

Hoe oordelen schoolbesturen en leraren over Vierslagleren?

- **Opbrengsten:** leraren en schoolbesturen zijn overwegend positief over de opbrengsten van Vierslagleren. Beiden geven aan dat leraren, over het algemeen, breder inzetbaar zijn geworden, dat hun kennis is uitgebreid en dat zij beschikken over meer vaardigheden. Leraren hebben bovendien het idee dat hun kansen op de arbeidsmarkt door Vierslagleren zijn verbeterd. Vierslagleren draagt in beide tranches in mindere mate bij aan het uitbreiden van het takenpakket van leraren of aan het krijgen van een andere functie, aan een grotere verantwoordelijkheid of aan een hogere inschaling.
- **Overall oordeel:** zowel schoolbesturen als leraren zijn overwegend tevreden over Vierslagleren. Schoolbesturen zijn in beide tranches wel iets positiever over de subsidieregeling dan leraren, maar de verschillen zijn beperkt. Leraren zijn vooral tevreden over de samenwerking, hoewel die niet in alle gevallen goed was, en de mate waarin de studie/Vierslagleren leerzaam is geweest. Schoolbesturen zijn vooral tevreden over de laagdrempeligheid van de regeling en het studieverlof, om de combinatie tussen werk en privé meer behapbaar te maken.

- **Succesfactoren:** zoomen we iets dieper in op de succesfactoren van Vierslagleren, dan zien we dat schoolbesturen vooral te spreken zijn over de samenwerking tussen de leraren en de mate waarin zij van elkaar kunnen leren, de tijd en middelen die dankzij Vierslagleren beschikbaar komen om het studeren te faciliteren en de wijze waarop Vierslagleren leren in het algemeen en het opleiden van nieuwe leraren voor de tekortvakken in het bijzonder stimuleert. Leraren wijzen deels op dezelfde succesfactoren: ook zij zijn overwegend te spreken over de samenwerking tussen startende en zittende leraren, hoewel daar vaak wel meer uitgehaald zou kunnen worden, en de tijd die zij krijgen om te studeren. Ook de kansen die startende leraren krijgen dankzij de regeling worden in deze context genoemd.
- **Knel- en verbeterpunten:** naast succesfactoren zien schoolbesturen en leraren ook enkele knel- en verbeterpunten in de subsidieregeling. Opvallend is dat in beide tranches van Vierslagleren dezelfde knelpunten naar voren komen. Zo zijn meerdere leraren nog bezig met de studie en is het niet voor alle leraren eenvoudig om de studie met werk en privé te combineren, waardoor het risico op uitval bestaat. Hoewel de samenwerking tussen leraren ook als succesfactor wordt gezien, is de samenstelling van de koppels niet eenvoudig. Niet alle leraren passen goed bij elkaar en er zijn ook praktische argumenten die het samenwerken soms in de weg staan, zoals het doceren van verschillende vakken. Ook is de samenwerking vanuit Vierslagleren volgens enkele leraren te vrijblijvend ingezet. Verschillende schoolbesturen pleiten er ook voor om het mogelijk te maken de regeling breder in te zetten, bijvoorbeeld voor alle startende leraren in de sector. Ook zijn er schoolbesturen die graag meer faciliteiten aan startende leraren willen bieden, omdat zij nu, in tegenstelling tot de zittende leraar, geen extra uren studieverlof vanuit Vierslagleren krijgen naast het verlof vanuit de Lerarenbeurs. Ook is het mogelijk dat startende leraren onvoldoende bekend waren met de verlofmogelijkheden vanuit de Lerarenbeurs, waardoor zij dit verlof niet hebben aangevraagd en daardoor minder tijd en ruimte voor hun studie hebben gehad.
- **Informatievoorziening en contact:** Voion heeft via verschillende kanalen informatie verspreid over Vierslagleren. Ook is er een servicedesk ingericht, waar schoolbesturen en leraren terecht konden met vragen over de regeling. Schoolbesturen en leraren zijn overwegend tevreden over de informatie over de subsidieregeling, hoewel leraren deze informatie wel minder vaak lezen dan schoolbesturen. De actualiteit van de informatie en de handige downloads op de website worden het minst positief beoordeeld. Schoolbesturen stellen ook aanzienlijk vaker dan leraren een vraag aan Voion. Zij zijn overwegend positief over dit contact. Zo geven zij bijvoorbeeld aan netjes te woord te zijn gestaan. Leraren zijn wel enigszins kritisch over de mate waarin hun vraag snel werd behandeld, maar nog altijd is een meerderheid van hen hier tevreden over.

Leerervaringen

Welke lessen kunnen getrokken worden uit de ervaringen die tijdens Vierslagleren 2015 - 2017 en Vierslagleren 2016 - 2018 zijn opgedaan?

- **Communicatie:** schoolbesturen zijn voornamelijk geattendeerd op Vierslagleren via Voion en de VO-raad. Leraren kennen de regeling op hun beurt vaak weer via hun schoolleider of schoolbestuur. Aangezien een deel van de leraren aangeeft dat niet alle informatie over Vierslagleren voor hen duidelijk was of bij hen terecht is gekomen via hun school(bestuur), kan het zinvol zijn om deze doelgroep vaker *rechtstreeks* te bereiken en zo beter te informeren. Het is daarvoor belangrijk te kijken via welke communicatiekanalen hier het beste invulling aan gegeven kan worden of hoe de informatie van de school of het schoolbestuur beter kan doorsijpelen naar leraren.
- **Voorwaarden:** bij toekomstige regelingen blijft het wenselijk goed te kijken naar de voorwaarden van de regeling. Vierslagleren wordt over het algemeen gezien als laagdrempelig, maar de administratie, het studieverlof en de duur van de regeling worden hierbij wel als aandachtspunten benoemd (ondanks het studieverlof vanuit Vierslagleren al extra is, bovenop het studieverlof vanuit de Lerarenbeurs). Een deel van de leraren heeft tijdens de studie vertraging opgelopen en het loont te kijken hoe dit komt: is de studie te zwaar of ligt dit bijvoorbeeld aan de combinatie tussen werk, studie en privé? Dit knelpunt lijkt bij startende leraren niet direct op te lossen door het verhogen van de werkervaring, omdat een groot deel van de startende leraren aangeeft hier - achteraf - geen behoefte aan te hebben gehad. Aandacht voor verwachtingsmanagement lijkt wel wenselijk: als leraren weten dat het combineren van een studie, werk en privé, ook tijdens Vierslagleren, een zwaar traject kan zijn, kunnen zij zich hier vooraf mogelijk al beter op instellen. Er zijn geen signalen dat de studie uitval tijdens Vierslagleren hoger ligt dan de uitval zonder deelname aan Vierslagleren, dus dit aspect kan eventueel ook breder opgepakt worden.
- **Samenwerking:** zowel leraren als schoolbesturen zijn enthousiast over de samenwerking tussen startende en zittende leraren. Er blijken in de praktijk wel enige haken en ogen aan deze samenwerking te zitten. Zo is het niet eenvoudig om goed functionerende, matchende koppels te vormen, bijvoorbeeld als zij verschillende

vakken doceren. Ook maakt dit het moeilijk om inhoudelijke vakkennis uit te wisselen en richt de kennisuitwisseling zich in deze gevallen meer op lesgeven in het algemeen dan op vakinhoudelijke aandachtspunten. Vierslagleren blijkt in deze evaluatie ook maar in beperkte mate bij te dragen aan de vak- en onderwijsontwikkeling op school. Mogelijk komt dit door bovenstaande aandachtspunten, maar dit is niet met zekerheid te stellen. Omdat de samenwerking wel als een groot pluspunt van de regeling wordt gezien, blijft het voor vervolgregelingen van belang te kijken hoe hier nog beter vorm aan gegeven kan worden en welke voorwaarden aan dit aspect verbonden kunnen worden. Hoewel de totstandkoming van de samenwerking een verantwoordelijkheid is van het schoolbestuur en de deelnemende leraren, kan Voion deelnemers hier wel bewust(er) van maken, onder andere door goede praktijkvoorbeelden en tools en tips te verspreiden die kunnen faciliteren bij de inrichting van de samenwerking.